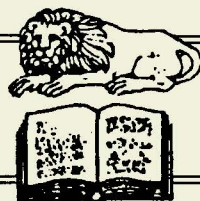

Jeromos füzetek

18. szám

Karácsony '94

Szent Jeromos Bibliatársulat

« « « Budapest, 1994 » » »

Tartalomjegyzék

Istálló, állatok és kispásztor Keleten	címlap
Ajánlás (Új Katekizmus)	1
Csendes percek	2
Szentírásmagyarázat az Egyházban (Pápai Bibl. Bizottság)	5
A szegény Messiás – a világ Ura (Fodor György)	10
Innen-onnan (Rajkai István, Székely István)	17
<i>Melléklet: Élő Ige Bibliaiskola, 8. óra</i>	[57-64]
Ókori pénzek 2 (Káplár László)	21
Szomorú karácsony (P. Majsai Mór) [Magyar Szentföld]	27
Módszer (Vágvölgyi Éva)	29
Olvasóink kérdezik (Gaál Endre)	32
A világ bibliamúzeumi (Rajkai István)	35
Társulatunk életéből	38
Ajánlatunk	borító

J e r o m o s f ü z e t e k
Biblikus-lelkipásztori, gyakorlati folyóirat
lelkipásztorok, hitoktatók, bibliaapostolok számára
ISSN 0866-2207

Szerkeszti, kiadja és terjeszti:

Szent Jeromos Bibliatársulat

B i b l i a k ö z p o n t

1066 Budapest, Teréz krt. 28. I/6

Nyitva: hétfő-csütörtök 9-17 * ☎ 132-22-60

A szerkesztőbizottság tagjai: Rajkai István, Székely István,
Tarjányi Béla, Vágvölgyi Éva

Felelős szerkesztő: Tarjányi Béla

Grafikák: Vágvölgyi Éva

Nyomda:

Készült a PRO-PRESS Nyomdában. Felelős vezető: Projcs Sándor

A Szentírás az Egyház életében

„Akkora erő és hatékonyság van az Isten Igéjében, hogy támasz és életerő az Egyháznak, a hit ereje az Egyház gyermekeinek, táplálék a léleknek, tiszta és el nem apadó forrása a lelki életnek” [DV 21]. „Krisztus hívei előtt szélesre kell tárni a kaput, hogy hozzájussanak a Szentíráshoz” [DV 22].

„Legyen tehát a Szentírás tanulmányozása, mintegy a szent teológia lelke. Az Ige szolgálata, mely lényegében a lelkipásztori prédikációban, a katekézisben és a keresztény oktatásban áll – az utóbbiban a liturgikus homília előkelő helyet foglal el –, szintén a Szentírás igéjében találja meg a maga üdvös táplálékát és egészséges erejét” [DV 24].

„Az Egyház sürgetően és nyomatékosan buzdít minden keresztényt (...), hogy a Szentírás gyakori olvasása révén jusson el »Jézus Krisztusnak fonséges ismeretére«” (Fil 3,8). „A Szentírás nem ismerése ugyanis Krisztus nem ismerése” (Szent Jeromos) [DV 25].

A katolikus egyház katekizmusa, 131-133
(Szt. I. T., 1994, 42.o.)

Csendes percek

»**És az Ige testté lett**« (Jn 1,14). Ez a betlehemi istállóban vált valóra. De beteljesült más vonatkozásban is. »Aki testemet eszi és véremet issza, annak örök élete van« (Jn 6,54). Az Üdvözítő, aki tudja, hogy emberek vagyunk és azok is maradunk, és így naponta meg kell küzdenünk gyengeségeinkkel, valóban isteni módon siet emberségünk segítségére. Ahogyan földi testünknek szüksége van a mindennapi kenyérre, úgy a bennünk lévő isteni élet is állandó táplálásra szorul. »Ez az élő kenyér, amely a mennyből szállt alá« (Jn 6,41). Aki Ót valóban a napi táplálékává teszi, abban mindennap létrejön a karácsony titka, az Ige megtestesülése. Igen, ez a legbiztosabb mód arra, hogy állandóvá tegyük Istennel való egyesülésünket, hogy napról-napra szilárdabban és mélyebben belenőjünk Krisztus titokzatos Testébe. Biztos, hogy sokan ezt túlságosan is radikális kívánságnak találják... Hiszen igaz, hogy több kell hozzá, mint az az egyetlen óra. Attól az órától a következőig úgy kell élnünk, hogy nyugodtan visszatérhesünk. Többé nem »engedhetjük el magunkat«, még rövid időre sem. Akivel naponta együtt vagyunk, annak ítélete alól nem vonhatjuk ki magunkat. Minden szó nélkül is érezzük, mit szól hozzánk a másik.

Edith Stein

Karácsonyi Jézus

Kicsi,

Kicsi,

Kicsi,

Kicsi én:

Kicsi ő,

Nem törpe.

Kicsi,

Kicsi,

Kicsi,

Kicsi én:

Kicsi ő,

Nagy öröm.

Kicsi,

Kicsi,

Kicsi,

Kicsi én:

Kicsi ő,

Nagy szív.

Kicsi,

Kicsi,

Kicsi,

Kicsi én:

Kicsi ő,

Karácsony!

Karácsony, 1994

Végtelen Kicsiség:

A Végtelen Nagyság lehajlása hozzám.

Végtelen Szeretet:

Mindent odaadott értem.

Végtelen Bizalom:

Egy Kisgyermek kitárt karja.

Az én kicsiségem:

A legkisebbnél sem nagyobbak lenni.

Az én szeretetem:

Minden odaadni Érte – s értetek.

Az én bizalmam:

Kitárni a karom felétek – s Felé.

Hava

Egy bizonyos napon, amikor betelt az idő, és elmúlt a várakozás ideje, Isten közeledett egy tiszta szűzhöz. Csendben kopogtatott az ajtón. Kérte, hogy az emberek hajlékában lakhasson és élhessen. És Mária beleegyezett, mert otthonában volt hely. Az Ige testté lett a Szűz méhében, és ezzel az isteni élet fokozatosan belenőtt a világba. És végül, egy éjszaka, eljött az idők teljessége. Mivel az emberek otthonában nem volt helye, a barlang csendjében született meg Isten, a szamar horkanása és az ökrök bögése közepett. Az, akit még senki nem látott, akitől az emberek esdve kértek: »Uram, mutasd meg arcodat!«, olyannak mutatta magát, amilyen valójában. Megmaradva az öröktől fogva létező Istennek, felvette az embereket, amely eddig nem volt a sajátja. Ez a titka Karácsony áldott éjjelének!

Érdemes embernek lenni! Isten is egy akart lenni közülünk. Nem névtelen nyáj vagyunk, amely céltalanul halad pusztulása felé. Isten nem érzéketlen résztvevője az ember tragédiájának. Maga is belebocsátkozik, résztvesz benne és ki nyilatkoztatja, hogy érdemes úgy élni az életet, amilyenek ismerjük: egyhangúságában, névtelenként, sok munkával, de hűséggel arra törekedve, hogy minden nap valamivel jobbak legyünk, kitartva a türelemben magunk és mások iránt, erősen elviselve a támadásokat és bölcsen tanulva belőlük. Az életnek mindezeket a vonatkozásait Isten Igéje magára vette.

Leonardo Boff

Szilveszter

*Az évet felnyalábolom,
S Eléd rakom, Uram.
Mint kévét gyűjtöm karomba
A tettek szálas kalászát:
Vannak magvasak,
Életet rejtők, gyümölcsözők,
Mikor sikerült szeretnem,
S vannak üresfejű kalászok,
Az öncélú, terméketlen tetteké.*

*Számba vehetném őket,
Mérlegre téve, melyik a több,
Hogy mennyit érnek,
S mennyit érek én.*

*De nem méricskélek.
Az egészet, úgy, ahogy van,
Mégmértelen, számolatlan
Felnyalábolom, s a Te
Irgalmas jóságodba helyezem.*

Hava

Pápai Biblikus Bizottság

SZENTÍRÁSMAGYARÁZAT AZ EGYHÁZBAN

(A korábbi számainkban megjelent szemelvények után most a dokumentum elejétől folytatjuk a szöveg közlését Székely István fordításában.)

Bevezetés

A Szentírás szövegeinek magyarázata ma is élénk érdeklődés tárgya és fontos viták színtere. Ezek a legutóbbi időben új vonatkozásokkal bővültek. Mivel a Bibliának döntő hatása van a keresztény hitre, az Egyház életére, valamint a keresztények és más vallások hívői közti kapcsolatokra, a Pápai Biblikus Bizottság felkérést kapott, hogy nyilatkozzék a szentírásmagyarázat ügyéről.

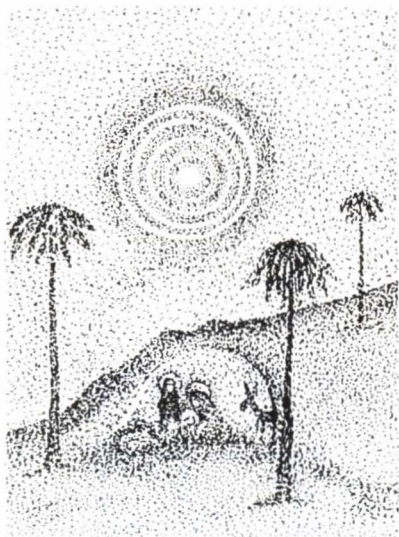
A/ Az időszerű kérdések

A bibliamagyarázat nem korunk problémájaként merül fel, amint azt néha gondolják. Magában a Szentírásban olvashatjuk, hogy az Írás megértése néha nehézséget okoz. A Bibliában világos szövegek mellett homályos helyeket is találunk. Amikor Dániel Jeremiásnak bizonyos jövendöléseit olvasta, sokáig kereste a jelentésüket (Dán 9,2). Az Apostolok cselekedeteiből tudjuk, hogy hasonló helyzetben volt egy 1. századbéli etiópai férfi, amikor Izajás könyvének egyik szakasza kapcsán (Iz 53,7-8) magyarázóhoz kellett fordulnia (Csel 8,30-35). Szent Péter második levelében olvashatjuk, hogy »az Írásnak egyetlen jövendölését sem szabad önkényesen értelmeznünk« (2 Pét 1,20), továbbá Szent Pál leveleiről azt, hogy »vannak bennük nehezen érthető dolgok, ezeket a tanulatlan és állhatatlan emberek kicsavarják a saját vesztükre, akárcsak a többi Írást is« (2 Pét 3,16).

A kérdéskör tehát nem új, de súlya az idők folyamán megnőtt: Hogy a mai olvasó a Bibliában leírt tettekhez és kijelentésekhez közelebb kerüljön, majdnem 20 vagy 30 év szá-

zaddal korábbi időbe kell visszahelyezkednie, ez pedig nem könnyű. Ezenkívül ma – a szellemtudományok fejlődése folytán – a magyarázat bonyolultabb feladattá vált. Az ókori szövegek feltárására tudományos módszerek alakultak ki. Mennyire alkalmasak ezek a módszerek a Szentírás értelmezésére? Az Egyház lelkipásztori óvatosságából ebben az ügyben sokáig nagyon tartózkodóan viselkedett, mert az említett módszereket – pozitív értékeik ellenére – gyakran olyan előfeltevésekkel kötötték össze, amelyek összeegyeztethetetlenek a keresztény hittel. Végül azonban kedvezően alakultak a dolgok; ezt számos pápai dokumentum is mutatja XIII. Leó *Providentissimus* enciklikájától (1893. nov. 18.) XII. Piusz *Divino Afflante Spiritu* körleveléig (1943. szept. 30.). Ezt a fejlődést tovább erősítette a Pápai Biblikus Bizottság *Sancta Mater Ecclesia* nyilatkozata (1964. ápr. 21.), főként pedig a II. Vatikáni Zsinat *Dei Verbum* dogmatikai konstitúciója (1965. nov. 18.).

Ennek a konstruktív magatartásnak a gyümölcseit jól érezkelhetjük. A katolikus Egyházban felvirágzott a Biblia tanulmányozása, és annak tudományos értékét mindinkább elismerték a tudományos körök és a hívők egyaránt. Ez nagyon megkönnyítette az ökumenikus párbeszédet. Megerősödött a Szentírás hatása a teológiára, s ez előmozdította a teológiai megújulást. A katolikusok körében megnőtt az érdeklődés a Biblia iránt, és ez a keresztény életben való előrehaladást szolgálta. Mindazok, akik a Szentírás területén alapos képzésben részesültek, elképzelhetetlennek tartják a

visszatérést a szentíráskritika-előtti értelmezéshez, amit jogosan elégtelennek tekintenek.

Ugyanakkor, amikor ma már általánosan alkalmazzák az egzegézisben (így a katolikus egzegézisben is) a »történeti-kritikai«, tehát a leginkább elterjedt tudományos módszert, ezt egyidejűleg *kérdésessé is teszi* egyrészt más tudományos módszerek és megközelítések kialakulása, másrészt sok keresztény hívő bírálata, akik ezt a módot a hit oldaláról nézve hiányosnak tartják. A történeti-kritikai módszerrel, amely – mint a neve is mutatja – főleg a szövegek és hagyományok történeti fejlődésével foglalkozik, újabb módszerek kelnek versenyre, amelyek a szövegek *szinkron* megértéséhez ragaszkodnak, mind a nyelv, mind a felépítés, mind az elbeszélő szerkezet, mind a szónoki meggyőző erő vonatkozásában. Ezenkívül a *diakron* módszereknek a helyett a törekvése helyett, hogy a múltat rekonstruálják, sokan úgy vizsgálják a szöveget, hogy azt a mai kor perspektívájába helyezik, például filozófiai, pszichoanalitikai, szociológiai vagy politikai tekintetben. A módszereknek és megközelítési irányoknak ezt a pluralizmusát egyesek gazdagságként értékelik, másokban viszont ugyanaz nagy zűrzavar benyomását kelti.

Akár valóságos ez a zűrzavar, akár csak képzeletbeli, mindenesetre új érveket szolgáltat a tudományos egzegézis ellenzői számára. Véleményük szerint a magyarázat ügyében folyó viták azt mutatják, hogy semmit nem nyerünk akkor, ha a bibliai szövegeket alávetjük a tudományos módszerek szempontjainak. Ellenkezőleg, sokat veszítünk. Hangsúlyozzák, hogy a tudományos egzegézis megdöbbenést kelt, és kételetyt támaszt számtalan olyan pontban, amelyet korábban szó nélkül elfogadtak. Egyes egzegétákat olyan álláspontok felé terel, amelyek ellenkeznek az Egyház hitével olyan fontos kérdésekben, mint Jézus szüzi fogantatása, csodái, sőt feltámadása és istensége.

És akkor is, ha ilyen tagadásokra nem kerül sor, véleményük szerint a tudományos egzegézist a keresztény élet te-

kintetében való terméketlenség jellemzi. Ahelyett, hogy könnyebb és biztos utat készítené Isten igéjének friss forrásaihoz, a Szentírást elzárt könyvvé változtatja, amelynek állandóan vitatható magyarázata kifinomult technikát igényel, s így a Bibliát szakemberek rezervátumává teszi. Rájuk illenek egyesek szerint az evangélium szavai: »Lefoglaltatok a tudás kulcsát, de magatok nem mentek be, akik meg bemennének, azokat akadályozzátok« (Lk 11,52; vö. Mt 23,13).

Mindezek alapján úgy gondolják, hogy a tudományos egzegézis részletekbe menő munkája helyett egyszerűbb utakat kellene nyitni. Ilyen lehet például a szinkron olvasás valamelyik formája, amit elegendőnek tartanak; emellett nagyon dicsérik a Szentírást úgynevezett »lelki« olvasását, s ezen olyan olvasást értenek, amelyet kizárólag a személyes, egyéni inspiráció irányít, és amelynek táplálnia kell ezt az inspirációt. A Bibliában egyesek a saját egyéni felfogásuk szerinti Krisztust és spontán vallásosságuk kielégítését keresik. Mások úgy gondolják, hogy abban közvetlen választ találnak különféle személyes és kollektív kérdéseikre. Sok szekta kínál egyedül helyesként egy-egy magyarázatot, amelyet – állítása szerint – kinyilatkoztatásban kapott.

B/ A jelen dokumentum célja

Arról van tehát szó, hogy komolyan át kell gondolnunk a mai helyzet különböző adottságait a bibliamagyarázat tekintetében, figyelmesen meg kell hallgatnunk a bírálatot, a panaszokat és reményeket, továbbá ki kell használnunk az új módszerek és megközelítések nyújtotta lehetőségeket. Végül pontosan meg kell határoznunk azt az irányt, ami a legjobban megfelel az egzegézis hivatásának a katolikus Egyházban.

Ez ennek a dokumentumnak a célja. A Pápai Biblikus Bizottság szeretné bemutatni azokat az utakat, amelyek a Biblia emberi és ugyanakkor isteni jellegéhez lehetőleg hű magyarázathoz vezetnek. Nem kíván állást foglalni minden kérdésben, amelyek a Szentírással kapcsolatban felmerülnek, amilyen pl. a sugalmazás teológiája. Csupán meg akar-

ja keresni azokat a módszereket, amelyeknek lehetővé kell tenniük a bibliai szövegekben rejlő egész gazdagság feltárását, hogy így Isten szava egyre inkább szellemi tápláléka lehessen az Isten népéhez tartozóknak, válják a hitből, a reményből és a szeretetből való élet forrásává és világosság-gá az egész emberiség számára (v.ö. *Dei Verbum* 21).

E cél elérésére a dokumentum

1. rövid leírást szeretne adni a különböző módszerekről és megközelítési irányokról¹, azok lehetőségeiről és hatáiról;

2. meg akar vizsgálni hermeneutikai kérdéseket;

3. megfontolásokat kíván tenni a katolikus szentírásma-gyarázat sajátos vonatkozásairól és a többi teológiai tudom-ányágakhoz való viszonyáról;

4. szeretné mérlegelni, milyen hely illeti meg a szent-írásma-gyarázatot az Egyház életében. (Folytatjuk)

1 Egzegétikai »módszernek« nevezük a szövegek értelmezésére alkalmazott összes tudományos eljárásokat. »Megközelítési Irányról« akkor beszélünk, ha egy meghatározott szempont szerinti kutatásról van szó.

Az egyik neves filmszínésztől (Anthoni Quinn-től) megkérdezte egy püspök: hogyan lehetséges, hogy a színészek költött, kitalált dolgokkal annyira meg tudják hatni az embereket, hogy költött sza-vaik szíven találják őket, ugyanakkor az egyházi igehirdetők igaz szavakkal, megtörtént események előadásával alig érnek el hatást? A filmszínész válasza: „Ez azért van, mert mi a kitalált, költött dolgokról is úgy beszélünk, mintha igazak lennének, önök pedig az igazról, a megtörténtről is úgy szólnak, mintha nem lenne igaz, nem lenne valóságos.” – Egyik felnőtt fiatal ugyanezt az igazságot így fogalmazta meg: „Csak a megrendült ember tud megrendíteni. Fontos, hogy a hallgatók megérezzék: aki nekik Istenről beszél, az benne és az Ő tanításában megtalálta életének értelmét és célját.”

Bíró László püspök

Fodor György

A szegény Messiás – a világ Ura (Lk 2,1-20)

»Történt pedig azokban a napokban, hogy Augusztus császár rendeletet adott ki: írják össze az egész földet« (1.v.). Az »azokban a napokban« kifejezésnek kettős funkciója van. Egyrészt összeköti a most következő történetet (Jézus születése) az előző fejezetben leírt eseményekkel (Keresztelő János születése). De míg ez utóbbit »Heródes napjaira« datálja (1,5), Jézus születésénél a horizont kiszélesedik: az esemény az egész oikumenét érinti, ami a lukácsi szóhasználatban a Római Birodalmat, sőt az egész akkor ismert világot jelenti. Másrészt a szóbanforgó biblikus fordulatnak erőteljes prófétai töltése van. Az »azokban a napokban« leginkább a végidőre vonatkozó próféciaák bevezetéseként szerepel a prófétáknál, tehát a messiási korra utaló jelentéstartalma van. Amikor tehát az evangélista ezekkel az ünnepélyes szavakkal vezeti be Jézus születésének történetét, azt akarja kifejezésre juttatni, hogy ezzel az eseménnyel kezdetét vette a végső idő, az üdvösséget hozó messiási korszak.

Augusztus, majd rögtön ezután Quirinius és a népszámlálás említése (világ)történelmi háttérrel ad az eseményeknek, akár csak az evangélium más helyein (vö. 1,5; 3,1). Ez az időmeghatározás Lukácsnál nem csak az igényesség jele, vagy a hellenista történelmi művek fordulatainak szolgálai utánzása, hanem mindenekelőtt teológiai célt szolgál. Azt akarja kifejezni, hogy Jézus születése a történelem menetébe illeszkedik, az emberiség történelmében (annak középpontjában) valósul meg (tehát nem mítikus vagy történelemfölötti esemény). Mária és József engedelmességek az összeírást elrendelő császári parancsoknak, s ez a tény önmagában is figyelemre méltó. Lukács azért emeli ki, hogy jelezze: a jegyespár nem tartozott a zelóta (fanatikus vallási) mozgalom tagjai közé, akik rendszerint megtagadták a népszámlálásra vonatkozó császári utasítást s emiatt zavargások robbantak ki. Mindenkinek saját származási

helyére kellett menni. Ennek az előírásnak tényleges gyakorlata-ról egyiptomi papiruszok számolnak be az adott időben. Az, hogy a Szent Családnak a rómaiak parancsára kell felmenni Betlehembe (jóval magasabban fekszik, mint Názáret), egyúttal kifejezi: Jézus már születése idején is kénytelen elszenvetni annak az államnak a kényszerét, amelynek nevében végülis keresztre fogják feszíteni. Másrészt azonban maga a népszámlálás is az isteni üdvterv szolgálatában áll: a Messiást arra a helyre irányítja, ahol a prófétai jövendölés szerint születnie kell (Mik 5,1).

Miközben Betlehemben tartózkodtak, »beteljesedtek« Mária szüléshez vezető napjai (6.v.). Lukács kedvelt kifejezése a »beteljesedés, teljesség«. Akárcsak az 1,57-ben (Erzsébet szülésének beteljesedése), úgy itt, Mária szülésénél is többről van szó, mint a 9 hónap lejártáról: az ígéreteknek, jövendöléseknek, Isten üdvözítő tervének beteljesedésére utal az evangélista.

Jézus születését az evangélium szűkszavúan beszéli el, ezzel is kiemelve bensőségességét és titok jellegét (7.v.). Jézus

születésének körülményei szegények. A szegény környezet előrevetíti, hogy Jézus helye egész életében a szegények között lesz. Az, hogy »nem volt számukra hely a szálláson«, szintén a Szent Család szegénységére utalhat, hogy t.i. nem tudták megfizetni a fogadó költségeit. Itt kell megemlítenünk, hogy a barlangban történő születés hagyománya először a II. században, Szent Jusztinosz apologétánál bukkan fel. Sokkal valószínűbb, hogy a jászol a fogadó (khán) külső, udvari részében kapott helyet az állatok ellátása céljából, s hogy Lukács arra gondol: a születés a fogadónak ezen a szegényes, külső, udvari részén történt.

»... és megszülte elsőszülött fiát« (7.v.). Az »elsőszülött« kifejezésnek kettős jelentése van: 1./ A jogszerinti, egyetlen örökösre vonatkozó szakkifejezés, mely jelen esetben azt bizonyítja, hogy Jézust megilletik (Mózes törvénye szerint) az elsőszülöttre vonatkozó jogok családi, vallási vonalon, és a dávidi leszármazás tekintetében is (vö. Kiv 13,2; a kifejezés tehát nem arra vonatkozik, hogy több között az első, hanem jogi státuszt fejez ki). 2./ Krisztológiai cím, amely Krisztust a megtestesülésben (ugyanúgy, mint a feltámadásban) úgy mutatja be, mint az új teremtetés és az emberiség vezető alakját (prototípusát), akit – mint Mestert és példaképet – mindnyájunknak követni lehet és kell.

Amennyire szükszavú az evangélium a születés elbeszélésénél, annál bőbeszédűbb az esemény kisugárzásának bemutatásakor. Lukács evangéliumát a »szegények evangéliuma«-ként szokták emlegetni, joggal, hiszen ez az evangélium emeli ki leginkább Jézus életéből azokat az epizódokat, amikor Jézus a szegények, betegek, megvetettek felé fordul, beteljesítve Izajás jóvendölését (Lk 4,18; v.ö. Iz 61,1k). Nem véletlen, hogy Lukács evangéliumában az angyalok által közvetített isteni szó először éppen a szegény, megvetett pásztoroknak adja tudtul az örömhírt. Ebben az értelemben a pásztorok az elveszett, megmentésre váró Izrael előképei, amelyhez Jézus küldetett. Tudjuk, hogy az írástudók és farizeusok mélyen megvetették a pásztornépet, mivel köztudott volt, hogy nem tartják meg a Törvényt (nem is tarthatták meg, hiszen az állatokról való gondoskodás ezt lehe-

tetlenné tette), aminek következtében pl. nem számítottak hitel-
térdemlő tanúknak peres ügyekben stb.

A pásztorok azonban ennél többet is jelentenek. Utalnak azokra az ósátyákra, akik maguk is pásztorok voltak s akik az ígéretek kapták. De nem csak Ábrahámra, Izsákra és Jákobra gondolhatunk, hanem Dávidra is, akit a nyáj mellől hívott meg Jahve a királyságra (az ókori keleti királyok címei közé tartozott a »pásztor« is). Ők most mindnyájan elnyerték az ígéretek beteljesülését. Végső soron azonban a jelenet arra utal, aki egész népének Jó Pásztorja lesz, azaz a születendő Messiásra.

Az Úr angyala – valószínűleg Gábiel, aki az evangéliumban már korábban is hírnökként szerepelt, mégpedig az örömhír hírnökeként (1,26) – ezzel a pásztornéppel közli először az örömhírt. Az angyalok már az Ószövetségben is Isten küldöttei, közvetítők, akik Isten üzenetét tolmácsolják. Az Úr angyalának megjelenése (9.v.) most is azt jelzi, hogy isteni kinyilatkoztatás következik: »Ne féljete, mert íme, hirdetek nektek nagy örömet, amely az egész nép öröme lesz: Üdvözítő született nektek, az Úr Krisztus, a Dávid városában« (2,10k). Az angyal üzenete örökérvényű kinyilatkoztatás, ami ma is időszerű, bátorító és felemelő: ne féljete, nagy örömet hirdetek ma nektek. Ma is azt üzeni, mint akkor: szorongással teli életünkbe és a lélek sokszor tapogatózó, sötét éjszakájába ugyanolyan erővel és elevenséggel hasítson bele az angyali szó, mint akkor a betlehemibe. Adja tudtul, hogy a kereszténység az öröm vallása, azé az öröme, hogy Kirsztusban az Isten véglegesen kiengesztelődött az emberrel, hogy az Isten emberré lett. Érdekes »az egész nép« kifejezés, hiszen ezzel a pogánykeresztény Lukács evangéliuma is azt fejezi ki, hogy üdvtörténeti sorrendben Izrael az első, Jézus először Izrael házának elveszett juhait hívja meg az üdvösségre (vö. Mt 15,24).

A 2,11. versben nagyon fontos újszövetségi fenségcímek hangzanak el a megszületett gyermekre vonatkoztatva: Krisztus, Úr, Üdvözítő. Lukács azokat a teológiai kifejezőeszközöket használja, amelyeket az a kor legjobban megértett, és azt mondja el Jézusról, amit róla a korabeli egyház a Szentlélekben

felismert: Jézus a Messiás, benne Isten jelent meg, aki üdvösséget szerez Izraelnek és az egész emberiségnek. Ezzel a krisztológiai hitvallással az evangélium egyben határozottan elutasítja a pogány császári ideológiát. A római császárok ugyanis titulusaik közé felvették a »Szótér« (Üdvözítő) és »Küriosz« (Úr) fenségcímeket is. Lukács a 2,11 versben nyíltan megvallja, hogy nem a mindenütt ismert és csodált (istenített) császár, hanem Jézus Krisztus az egyedüli Úr és Üdvözítő.

Az örömhírt hozó angyalon kívül »hirtelen mennyei seregek sokasága jelent meg« (13.v.), hirdetve Isten dicsőségét és a születés örömét. Ennek is jelentősége van: az Ószövetségben legtöbbször egy, de maximum három angyal (Ter 18 – három angyal látogatása Ábrahámnál) szerepel küldöttként. Most, a messiási korszak beköszöntekor egész sereg angyal jelenik meg, hirdetvén Isten kegyelmének túláradó mértékét. Az angyalok utalnak Isten világfelettségére, megjelenésük az evilági szférában ugyanakkor azt is tanítja: a transzcendens Isten aktív, tevékeny módon részt vesz a történelem, az üdvösségtörténet formálásában.

Egyes szentírásmagyarázók rámutatnak, hogy az angyalok ragyogása, a rendkívüli fényjelenségek leírása háttérben utalást láthatunk a jóm hanukka zsidó liturgikus ünnepre, amit december végén tartottak. A győztes makkabeusi harcok után (Kr.e. 164) kiengesztelték és újra felszentelték a megszenteltlenített jeruzsálemi templomot, amelynek során fényárba borították, sok-sok gyertyával, fáklyával. Az újszövetségi örömmünnep, a Karácsony fényárasztói az angyalok, jelezve a beteljesülést, a természetfölöttiséget.

Az angyalok éneke jelenti az egység egyik csúcspontját: »Dicsőség a magasságban Istennek, és békesség a földön a jóakat embereinek« (14.v.). E vers elemzése önmagában is meghaladná ezen írás terjedelmét. A döntő: az ég és föld, Isten és ember találkozása Jézus születésének eseményében, ami által helyreáll az elveszített paradicsomi béke és harmónia. Szövegkritikalilag két kérdés merül itt fel: 1./ Az angyalok himnusza két, vagy három részre tagolható (ez utóbbi esetben a vers má-

sodik felének fordítása: »...és a földön békesség, és az embereknek jóakarata? Nyelvtani alapon a kérdés nem dönthető el, az ószövetségi összehasonlítások inkább a két részre tagolást javallják (vö. pl. Iz 1,2: »Halljátok meg, egek, figyelj ide, föld, mert az az Úr szól...«), az ember(ek) és a föld szembeállítását vagy szétválasztását nem jellemző az Ószövetségben. 2./

»A jóakarata embereinek« kifejezést hagyományosan »jóakarata embereknek« (hominibus bonae voluntatis) értelemezzük, de pusztán nyelvtani alapon ez a kérdés sem dönthető el (t.i. hogy az emberek birtokosai vagy tárgyai-e a jóakarataknak). A kumráni szövegek az utóbbi értelmezést támogatják, azaz »az ő (Isten) jóakarata emberei«-ről van szó, azokról, akikre Isten kegyelmesen tekint. Mindazonáltal mind Lukács, mind pedig az Újszövetség teológiája alapján egyértelmű: Isten minden ember számára felajánlja kegyelmét (Lk 3,6: »S meglátja majd minden ember az Isten üdvösségét«). Nem valamiféle partikularizmusról van szó tehát, hanem arról, hogy csak a kiválasztó Isten jósága (kegyelme) vezetheti az embereket a Messiás-gyermek békéjére, mindez az Isten kezdeményezésére, az ő ingyenes ajándéka képpen jöhet létre. A dicsőség (doxa) és a béke (eiréné) nem ellentétes, hanem egymást kiegészítő fogalmak a biblikus teológiában. Jahve dicsősége (kabód Jahve) a Bibliában az isteni titok látható megnyilvánulását jelenti (Lukács később a színeváltozásnál Jézussal kapcsolatban ugyanezt írta; vö. Lk 9,32). Ahol megjelenik az Isten dicsősége, ott maga az üdvösség van jelen a maga teljességében (ez a »salóm« szó igazi, teljes értelme). Ugyanezt fogalmazza meg Jn 1,14: »Az Ige testté lett és közöttünk lakott, s láttuk az ő dicsőségét...«. Az Isten dicsősége megjelent Jézus Krisztusban, s közöttünk is maradt, elhozva az emberiségnek az igazi békét, az üdvösség ajándékát.

A 2,15-20 versekben a pásztorok látogatásáról olvasunk. Bár a csúcspontot valóban az előző versek jelentik (10.11.14.

versek), e látogatás nélkül nem lenne teljes a karácsonyi perikópa. Miért? Mert az örömhír meghallójának és őszinte befogadjának el kell indulnia Jézushoz, aki az ünnep és egész valóságunk célja és értelme. El kell indulnunk, a belső úton, a hit útján, hogy találkozzva Vele befogadjuk Őt. De ténylegesen is el kell indulni, templomunkba, az Egyház közösségébe, mert csak együtt ünnepezve, a szent helyen élhetjük át igazán a Titkot, s vallhatjuk meg a hitben: ez a gyermek az, akit Krisztusnak, Úrnak és Üdvözítőnek ismerünk el.

A pásztorok hite és példája követendő, de ne feledjük, hogy Mária – és bizonyos értelemben József is – a karácsonyi esemény legfőbb hitvallója. »Mária pedig mindezeket a dolgokat megőrizte és forgatta a szívében« (19.v.). Lukács Máriában a példaértékű, igazi hívő embert látja (felsorolásban mindig József előtt említi!). Az Istenszülő az örömhírvétel pillanatától egészen a szülésig és utána is nem szolgál engedelmességgel vagy bele-törődéssel éli meg az eseményeket, hanem aktív hittel, Ábrahámhoz hasonlóan. Lukács világossá teszi: aki igazán hisz, mint Mária, az megőrzi magában Isten kinyilatkoztatását, Isten szavát és hagyja megélni... Mária hitében nemcsak az egyén, hanem az Egyház hite is kifejezést nyer: Mária »igen«-jében és karácsonyi szerepében az Egyház magatartása fejeződik ki, azé az Egyházé, amely mindig töretlen hittel és bizalommal tekint Krisztusra, és »világra hozza Őt« az egymást követő nemzedékek számára.

»A pásztorok pedig visszatértek, dicsőítve és magasztalva az Istent mindazért, amit éppen úgy hallottak és láttak, ahogyan ő megüzente nekik« (20.v.). Aki a Messiást, az Üdvözítőt megtalálta, megvallja Istent és hálát ad neki. Ez ennek a versnek a fő mondanivalója. Mint ahogy az egész karácsonyi perikópa során, úgy most is érezhetjük: az evangélium felhívja az olvasót a csatlakozásra, az azonosulásra. Mi is azok között érezhetjük magunkat, akiknek a pásztorok elbeszélték mindazt, amit megtudtak a gyerekekről (vö. 17.v.) Velük együtt felismerhetjük, megvallhatjuk, s hálát adhatunk azért, hogy megszületett a szegény Messiás, a világ Ura.

INNEN - ONNAN

Amint erről már hírt adtunk (JF 17, 20.o.), a Gólán-vidékhez tartozó, a Genezáreti tótól északnyugatra fekvő egykori **Betsaida** területén évek óta ásások folynak. A kutatást a Nebraskai Egyetem kutatócsoportja végzi Dr. Rami Arav vezetésével. Megállapították, hogy a hely már a korai bronzkorban (több mint 3000 éve) lakott volt; a vaskorból való falat is találtak. Betsaida Jézus idejében nagy (kb. 8 ha területű) község volt. Egyszerű, dolgos nép lakta, főleg halászok; de kiástak egy borospincét is, kőedényekkel és borászati eszközökkel. A 17. számunkban már említett lakóházat egyesek Szent Péter házának tartják, de erre nincs semmilyen bizonyíték. Az azonban biztos, hogy egy halász-család házáról van szó és hogy Péter családjának a háza is hasonló lehetett. Bár a falu zsidó település volt, találtak kis házi-isten-szobrokat is; a község pogányságra-hajló hite is hozzájárulhatott Jézus fájdalmas jajkiáltásához (Lk 10,13). Az egyik kiásott cserépkorsó-darabon egy kereszt látható, amit égetés előtt véstek bele; ez azt mutatja, hogy a Kr.u. 60-as években keresztények is éltek Betsaidában. Számunkra

a kiásott romok azért becsesek, mert Jézus gyakran tartózkodott ebben a halászfaluban, és mindmáig ez az egyetlen olyan feltárt település, amely nem sokkal Jézus kora után elpusztult, s azóta sem újjá nem épült, sem a köveit nem hordták el, tehát akkori állapotában szemlélhető és tanulmányozható. A romokat 1995-től a látogatók előtt is megnyitják.

Egyéb régészeti eredmények – Haifától nem messze a tengerben több mint 4.000 *tetradrachma* (= sztatér, ld. Mt 17,27) pénzérmét találtak, amelyeket valószínűleg a Páfosz-szigeti pénzverdeből szállítottak Palesztína felé Kr.e. 145 körül.

Idén a régészek nagyszabású feltárási munkát végeztek Baniaszban. Itt a római uralom idején katonai kórház és üdülőtelep volt. A várost ekkor **Fülöp Cezáreájának** hívták, mert Heródes fia, Fülöp negyedes fejedelem saját székhelyévé tette. Amint tudjuk, Máté evangéliuma szerint (16,13-19) e hely közelében vallotta Szent Péter Jézust a Messiásnak és Isten Fiának. A mostani ásások a gyógy- és üdülőhely épületeinek márvány-padlóit, az épüle-

teket összekötő földalatti, kocsi-
val is járható utakat, valamint egy
fedett színház romjait tárták fel.
Olyan – ritkaságszámba menő –
római villákat is kiástak, amelyek
előcsarnoka az »alagsorban« volt,
s innen lépcsők vezettek a fölötté
lévő udvarba.

Jeruzsálem: – Az óváros köze-
lében néhány esztendeje egy ása-
tás során 2600 éves katakombákat
fedeztek fel. Az egyik sírban két
felbecsülhetetlen értékű *miniatűr*
ezüst tekercset találtak. Ezeket – a
kor szokásának megfelelően – va-
lószerűleg vékony bőrszíjra fűzve
viselték. A tekercsek hossza csu-
pán 2,8 ill. 1,15 cm, de különös
gonddal sikerült őket széttekerni
és az ősi héber írással, igen apró
betűkkel rájuk vésett szöveget
(ennek technikájára utal Jer 17,1)
megfejteti. Mindkettő a Szám
6,24-26-ban olvasható főpapi ál-
dás szövegét tartalmazza (egy-
mástól kissé eltérő szövegválto-
zatban), emellett az egyikén egy
név – valószínűleg a tulajdonos
neve – is szerepel. A kis tekercsek,
amelyeket a jeruzsálemi Zsidó
Múzeumban őriznek, tanúsítják,
hogy a mi mai liturgiánkban is
használt áldás-szöveg már Júda
királyainak korában is élő és
nagyrabecsült kincs volt.

A jeruzsálemi *Zsidó Múzeum*
egyik gyűjteménye érdekesen
mutatja be, milyen sok helyen és
sokféle módon használták a
templom (vagy az azt helyettesítő
gyertyatartó, oltár, oszlop) képét
a zsidó nép reménysége jeleként.
A Jeruzsálem óvárosában feltárt,
a rómaiak által 70-ben lerombolt
fal három kővén felfedezett kar-
colattól a középkori Európában
kiadott könyvek címlap-festmé-
nyeiig elénk táruló jelképek ta-
núszkodnak a zsidóság Messiás-
várásáról. *Holyland*

Akkó ősi kikötőváros neve is-
merős az Ószövetségből (Bír
1,31), de a város a későbbi Ptole-
maisz néven is szerepel mind az
Ószövetségben (1 Mak 12,45.48),
mind az Újszövetségben (ApCsel
21,7). Döntő jelentősége volt a
keresztes háborúk idején; ekkor
Szent Jánosról nevezték el; 1291-
ben úgyszólván teljesen elpuszt-
ult. A római uralom idején betöl-
tött nagy szerepét bizonyítja az a
nyilvános fürdő, amelynek romja-
it nemrég tárták fel.

Tibériásban, amely a Krisztus
utáni századokban a palesztínai
zsidóság központi helyévé vált,
most egy olyan épület romjait ás-
ták ki, amely talán a város zsidó
közösségét vezető »nászi« (fő-
elöljáró) háza lehetett. A 4. száza-

di 40x50 m alapterületű, részben kétszintes előkelő villának eddig még csak egy részét tárták fel: egy nagy fogadótermet, a hosszú, fedett sétányt és a tágas udvart. A padló mozaikja üveg-elemekből készült. Miután Nagy Teodósziosz 429-ben eltörölte a »nászi« tisztségét, az épületben valószínűleg a zsidó főtörvénytörvényes ülésezett; végül 749-ben földrengés döntötte romba az egészet.

Ortodox zsidó tiltakozás és tüntetés miatt két helyen (Jaffában és Modi'in-ben) felfüggesztették az építkezések előtt egyébként kötelező ásatást. A tiltakozók zsidó sírhelyek megszenteltségének akarják megakadályozni. A régészeti hatóság egyelőre Jaffára vonatkozólag bizonyossággal állítja, hogy ókori keresztény arabok sírjairól van szó, a vita azonban tovább folyik. *Holyland*

Vietnám: Nagy az érdeklődés a Szentírás iránt – Füzetünkben (JF 16, 36-37. o.) beszámoltunk az *Újszövetség vietnámi nyelvű fordításáról*. A megjelent 30.000 példányt mind a katolikusok, mind a protestánsok örömmel fogadták, de azonnal elfogyott, hiszen ez a mennyiség elenyészően csekély a 6-7 millió vietnámi katolikus részére. Anyagi forrást keresnek ahhoz, hogy mielőbb kinyomtathas-

sanak még 20.000 darabot, majd ezt követően – a magyarázatok elhagyásával olcsóbbá téve – további 150.000 példányt; végül az ifjúság részére adnak majd ki válogatott szövegrészleteket igen olcsón, 20.000 példányban. Mindez együttesen is csak első lépésnek tekinthető. *Bibel Info*

Németország: »Kerékpárral a Bibliáért!« – A Württembergi Bibliatársaság felhívására közel kétszáz kerékpáros és kiránduló kerekedett fel, hogy a Tübingen melletti Bebenhausen-ben idén június 19-én részt vegyen a »Kerékpárral a Bibliáért!« rendezvényen. Így akartak pénzt gyűjteni Szentírásokra Tanzániába. Minden kerékpárosnak szponzort kellett szereznie, aki a megtett kilométerek után bizonyos összeget fizetett be a Társaságnak.

»Kivonulás-Expo« – A breckerfeldi Bibliaiskola (Hagen mellett) munkatársai és egyetemistái elhatározták, hogy az iskola 30. évfordulójára elkészítik a Szent Sátor eredeti nagyságú mását. Tervükkel 1986-ra el is készültek és kilenc éven át »Kivonulás-Expo« címmel tartalmas és változatos programokkal várták az idelátogatókat. Idén ősszel lebontották kiállításukat, hogy az időjárás megrongálta anyagot eredeti

szépségében állíthassák vissza. A mintegy 23 tonna súlyú és 1.050 részből álló szent sátort jövőre a svájci határ közelében Lörrachban szeretnék felállítani. Egy-egy felállítás két hétig is eltart. Azt tervezik, hogy 1996-ban Izraelben, – amikor Jeruzsálem három-ezer éves fennállására emlékeznek meg a »Kivonulás-Expo« kiállítással, azon a helyen, ahol a honfoglalás után a zsidók a Szent Sátort sokáig őrizték. *Bibelreport*

Ruanda: Új bibliakiadás – Ruanda katolikusai részére a Kinshasában (Zaire állam) működő VERBUM BIBLE kiadó készített bibliafordítást; ezen 15 fordító (köztük 5 szentírástudós) dolgozott 7 éven át. Az Újszövetség 1988-ban jelent meg 80.000 példányban, a teljes Szentírás 1991-ben 40.000 példányban. Dicsérik könnyen érthető nyelvét, magyarázatait, bevezető szövegeit, térképeit, történeti áttekintő táblázatát, színes képeit; külalakját tekintve is az eddigi legszebb kinnyaruandai nyelvű könyv. A protestánsok is örömmel fogadták; néhány hónap alatt elfogyott. – A teljes Szentírást az idei év elején (korrigálva) újra kiadták. A közben kitört polgárháború miatt az útnak indított 40.500 Bibliából

végre október elején közel 40.000 példány eljutott a Caritas–Ruandához. – Az előbbi munkával párhuzamosan folyik a keresztény egyházak közös fordításának elkészítése; az Újszövetség 1989-re elkészült, de az Ószövetség befejezését a harcok lehetetlenné tették (pl. életét vesztette a munkacsoport egyik fontos tagja, a katolikus Juvénal Rutumbu atya is). A bibliatársaságok most a VERBUM BIBLE fordításából szeretnének különkiadást készíteni 10-20.000 példányban, a környező országokba menekült ruandai keresztényeknek. *Bibel Info*

Hollandia: Szabadtéri Szentföld Múzeum – A katolikus bibliamúzeum (vö. cikkeink a JerFüz 15. és 16. számaiban) az idén is sikeres évet zár. Tavasztól őszig több mint 130.000 látogató kereste fel a múzeumot. Az idei év külön szenzációja volt a nyári hétvégék programjában szereplő katonajáték, amit római kori légiósruhába öltözött színészek és statiszták adtak elő. *Bibelreport*

Híreinket a jeruzsálemi »Holyland« képes hírlapból (3.-7.sz.), valamint a Bibelreport (prot.) és a Bibel Info (kat.) kiadványokból vettük. [Összeállította: Rajkai István és Székely István]

*Élő Ige***BIBLIAISKOLA****Szent Jeromos Bibliatársulat****JÉZUS TANÍTÁSA A TISZTASÁGRÓL
ÉS A TISZTÁTALANSÁGRÓL****A) Alapgondolat**

Jézusnak ez a farizeusokkal folytatott vitája, mely a tisztaságról és a tisztátalanságról szóló tanítást tartalmazza, Márk evangélista szerkesztésében, ha a tágabb szövegekörnyezetet szemügyre vesszük, fordulópontot jelent a zsidók visszautasító magatartása és a pogányok felé való nyitás előkészítésében (Mk 6,1 - 8,26). Amikor Jézus különbséget tesz a hagyomány szerinti, külső, formális tisztasági előírások és a tényleges, belső tisztaság között (Mk 7,21-23), megteremti a pogány misszió előfeltételét. A zsidóságtól való külső elszakadást egy alapvető belső szétválás előzi meg.

Isten kegyét, jóindulatát nem tudjuk megszerezni magunknak sem külső, rituális előírások betartásával, sem önkényes, emberi szabályok teljesítésével. Ebből az önmagát mindig újratermelő hagyomány-bűvkörből Isten meg akar szabadítani bennünket. A szívünkbe hatol Jézus szava által, az emberi lélek legbensejével lép kapcsolatba, a valódi embertársi szeretet alapján, annak tényleges megélésében. Így megszűnik az Istentisztelet és a mindennapi élet közti szakadék, és az ember képessé válik arra, hogy valóban belülről tudja megélni az Istennel való kapcsolatot.

B) Szentírási szöveg

Mk 7,1-23 ¹Egyszer farizeusok és néhány Jeruzsálemből jött írástudó gyűlt köréje. ²Észrevették, hogy némely tanítványa tisztátalan, azaz mosdatlan kézzel étkezik. ³A farizeusok és általában a zsidók ugyanis nem esznek anélkül, hogy az ősök hagyományához híven, előbb jól meg ne mosnák a kezüket. ⁴A piacról hozott ételt sem eszik meg, amíg meg nem hintették vízzel. Sok mást is megtartanak még hagyományuk szerint, mint például a poharak, korsók, rézedények (és ágyak) megmosását. ⁵Erre megkérdezték tőle a farizeusok és az írástudók: »Miért nem tartják meg tanítványaid az ősök hagyományát? Miért étkeznek tisztátalan kézzel?«
⁶Mire ő így felelt: »Ti képmutatók, találóan jövendölt rólatok Izajás:

Ez a nép ajkával tisztel engem,
de szíve távol van tőlem.

⁷Hamisan tisztelnek engem,
tanításuk csak emberi parancs.

⁸Isten parancsát nem tartjátok meg, de emberi hagyományokhoz, mint például a korsók s poharak mosogatásához meg sok más hasonló dologhoz ragaszkodtok.« ⁹Aztán így folytatta: »Isten parancsát ügyesen kijátsszátok, hogy megtartsátok a hagyományaitokat. ¹⁰Mózes ugyanis azt mondta: tiszteld atyádat és anyádat! És: aki atyját vagy anyját átkozza, halállal bünhődjék. A ti tanítástok pedig ez: ¹¹aki atyjához, vagy anyjához így szól: korbán, vagyis Istennek szánt ajándék az, amivel segítenem kellene téged, ¹²annak nem engeditek meg, hogy atyját vagy anyját továbbra is segítse. ¹³Az általatok tanított hagyománnyal tehát kijátsszátok Isten parancsát, s még sok más ehhez hasonlót teszték.«

¹⁴Akkor ismét magához hívta a tömeget és azt mondta nekik: »Hallgassatok rám mindnyájan és értsétek meg: ¹⁵Nem az szennyezi be az embert, ami kívülről jut a szájába, hanem az szennyezi be, ami az emberből távozik. ¹⁶Akinek füle van, hallja meg.«
¹⁷Amikor a tömeg elől bement a házba, tanítványai megkérdezték tőle a példabeszéd értelmét. ¹⁸Ő így felelt: »Ti is okatlanok vagytok? Nem értitek, hogy ami kívülről jut a szájba, nem szennyezheti be az embert, ¹⁹mert nem a szívébe jut, hanem a gyomrába és a félreeső helyre kerül?« Ezzel tisztának jelentett ki minden ételt.

²⁰»Ami azonban az emberből ered, folytatta, az teszi tisztátalanná az embert. ²¹A szívből származik ugyanis minden rossz gondolat, ²²paráznaság, lopás, gyilkosság, házasságtörés, kapzsiság, rosszindulat, hamisság, kicsapongás, irigység, káromkodás, kevélység, léhaság. ²³Mindez a gonoszság belülről ered és tisztátalanná teszi az embert.«

C) Bevezetés

1. *Forma* – Ennek a márki szövegnek a formája vita (egészen pontosan szabályvita), amikor a jézusi mondást a váddal vagy támadó kérdéssel együtt közli az evangélista, melyet Jézus visszautasít. A forma: kérdés – zavarbaejtés – ellentámadás – mondás.

Márk végig ellentétpárokból építkezik, ez adja meg a szöveg feszültségét és drámaiságát. A farizeusok és írásrudók által képviselt hagyomány (ősök hagyománya, 7,3.5; a ti hagyományaitok, 7,9.13; emberi hagyomány, 7,8) ellentétben áll a tanítványok gyakorlatával és legfőképpen ellentmondásban van Isten törvényével (7,7.8.9) éppúgy, mint Isten szavával (7,13).

1. *ősök hagyománya – tanítványok gyakorlata*
2. *emberi hagyományok – Isten törvénye és szava*
3. *Istenszolgálat – az emberek szolgálata*
4. *külső tisztaság – belső tisztátalanság*

A farizeusok és írástudók, akik »Jeruzsálemből jöttek« (1.v.), tehát a hivatalos zsidóság képviselői a szöveg szerint csak a külső, formális tisztaságra törekszenek, a szájat csak külsőleg tartják tisztán, a szív belső tisztátalanságával nem törődnek (6.v.). Ellentét van a kifelé mutatott magatartás és a belső magatartás között (15.18.20-23.v.). Az isteni parancsokat külsőségekben teljesíti, de szíve távol van Istentől (6.v.).

2. A szöveg felosztása

7,1-5 *Kérdés*: személyek, konkrét alkalom, az ellenfelek kérdése

7,6-8 *Zavarbaejtés*: Jézus prófétai szavai

7,9-13 *Ellentámadás*: a korbán-példával

7,14-16 *Mondás*: példabeszéd a népnek (a valódi tisztátalanság)

7,17-23 *-"-* külön oktatás a tanítványoknak (katekézis)

Itt is, mint még sok más helyen, megfigyelhető egy befelé tartó haladási irány: az ellenfelekkel való összecsapás után következik a nép tanítása, tehát az ellenséges közeg után egy semleges közegnek beszél, majd ezt követi a tanítványoknak szóló tanítás, akik hozzá tartoznak. Az olvasó egyre közelebb megy Jézushoz, míg végül belép az őt követők közösségébe.

3. A szöveg környezete

A szöveg jobb megértése érdekében elkerülhetetlen, hogy ne vessünk egy pillantást a nagyobb összefüggésekre, melyekbe a szöveg bele van ágyazva.

A Mk 6,1-től kezdenek érzékelhetővé válni a következő folyamatok: Izrael elfordul Jézustól; Jézus a pogányok felé fordul. Az erre utaló jelek:

- a názáretiek hitetlensége (6,1-6);
- a tanítványok szétküldésekor tapasztalt téves krisztológiai felfogás [feltámadt Keresztelő, Illés] (6,7-16);
- Heródes reagálása (6,16-29);
- Jézus Izrael Pásztorának és Messiásnak bizonyul, de nem ismerik fel; – Jézus eltávozik a tanítványokkal (6,31)
- A tanítványok értetlensége (6,45-52); – Jézus mégis mint az emberek gyógyítója tevékenykedik (6,53-56)

A tanítóbeszéd (7,1-23) után Jézus pogány környezetben működik: – meggyógyítja a szír-fóníciai leányt, aki részesül az Izraelnek fenntartott kiváltságban (7,24-30);

- a süketnéma meggyógyítása (a fül megnyílása a hallásra, ennek hirdetése, dicsőítés) (7,31-37);
- kenyérszaporítás a pogányoknál (8,1-9; vö. Mk 6 – ott 5000 ember lakott jól és 12 kosár maradék volt – itt 4000 ember lakott jól és 7 kosár; a kosaraknak biztosan szimbólikus jelentése van, vö. 7,17-21).
- a jel megtagadása »ettől a pogány nemzedéktől« (8,10-13)
- Jézus kíséret nélkül, egyedül meggyógyít egy vakot (8,22-26)

A 7,1-23-ban olvasható tanítóbeszéd úgyszólván fordulópont a szövegösszefüggésben, amelyből a zsidók visszautasítása a pogányok felé való fordulást készíti elő. A zsidó megkülönböztetés tiszt-

ta és tisztátalan között, megfelelő szabályok megtartása, mert »emberi szabályok« (8) és nem a valódi tisztátalanság (21-23) tettenérése. Amikor Jézus kimondja, hogy a tisztátalanság nem kívülről, a táplálékkal kerül az emberbe, hanem a bensejéből fakad, megteremti a pogány misszió előfeltételét. A zsidóságtól való külső elszakadást egy alapvető belső szétválás előzi meg.

4. A tisztasági törvény és a rituális előírások:

Lev 11,1-14,54; 15,11; 19,23-25; 20,7,9;

MTörv 14,3-21; 19;

Iz 29,13;

Szám 30,3

A korbán gyakorlata: A szülők tiszteletének parancsa számos rabbi véleménye szerint magában foglalja a gyermeknek azt a kötelezettségét is, hogy táplálja, itassa, ruházza, betakarja, ki- és bevezesse őket. Ezen pozitív megnyilatkozások mellett a korbán-gyakorlat megjelenésével egy olyan lehetőség született, hogy a gyermekek ezen kötelességeiket durván áthághassák. Ha tehát a negyedik parancs mellett a Lev 20,9-ben szereplő rendelkezésre is figyelünk: „Aki apját vagy anyját gyalázza, hallállal lakozzék”, máris láthatjuk, hogy tulajdonképpen Isten átka sújtja ezt a gyakorlatot. Hiszen a szülők gyalázásával éppúgy együtt jár a róluk való gondoskodás megtagadása, mint ahogy azok tiszteletével, a róluk való gondoskodás.

A korbán tulajdonképpen az eskünek, a fogadalomnak egyik fajtája. Lehetővé tette a gyermekek számára, hogy megtagadják szüleiktől a vagyonuk után őket illető haszonélvezeti jogot, ha a nekik járó részt fogadalmi ajándéknak nyilvánították. A fogadalmi eskü által ugyanis ez a részt szentté, Istennek szenteltté vált, és közönséges ember nem tarthatott rá többé igényt. A fogadalommal lekötött dolgot, a korbánt valójában nem is kellett átadni a Templomnak, így mindez csak fiktív ügylet volt. Többnyire csak akkor alkalmazták, ha a gyermekek összevesztek szüleikkel és meg akarták boszszulni sérelmeiket.

A korbán-fogadalomnak Márknál található szövege: „Áldozati ajándék legyen az, amivel neked tartozom” pontosan egyezik a fogadalom megszokott formájával. Jézus vádja nem annyira azok el-

len irányul, akik a korbánnal visszaéltek, hanem inkább az írástudók ellen, akik ezt a gyakorlatot életre hívták, és a korbán létrejött után nem engedték meg a gyermekeknek, hogy abból szüleiket segítsék. Kérdés, hogy a Misnában található korbán fogadalom-felbontás (Ned 9,1) már 70 előtt érvényes volt-e? Valószínű, hogy nem. A felbontás lehetősége mindenképpen vitatott volt az írástudók köreiben körében. A Jézus által ostromozott mentalitás veszélyessége akkor válik igazán érthetővé, ha belegondolunk, hogy hová is vezet az, ha embertelen magatartásformákat teológiailag próbálunk igazolni.

Az eskü – istentiszteleti aktus volt. Az Isten tisztelete (szolgálat) pedig fölötté állt az emberek szolgálatának. Jézus számára az istentisztelet (-szolgálat) és az emberek szolgálat elválaszthatatlan egymástól. Isten parancsai nem önmagukért vannak, és nem lehet azokat teljesíteni, ha csak betűt követjük: a megvalósításukat a jósnak és a szeretetnek kell irányítania.

A korbán-gyakorlat alapja az Írásban a Szám 30,3: »Ha valaki fogadalmat tesz az Úrnak vagy esküvel megtartóztatásra kötelezi magát, ne szegje meg szavát, pontosan úgy tegyen, amint mondta.« Ha azonban valaki az Írást Isten szeretete ellen magyarázza, visszaél Isten szavával. Amikor Márk záró megjegyzésében hasonló eseteket említ (amelyek az írástudoknál előfordultak), vitába száll velük és megsemmisítő ítéletet mond ki felettük.

Énekszöveg: Az ősi jóslat

Refr. Az ősi jóslat beteljesült,
Miénk a Megváltó.
Övé az ég és övé a föld,
akit ma hirdet angyalszó.

1. Falu szélén barlang mélyén, Máriának szűz karján,
Kicsi gyermek nyugszik békén, aludj édes Jézuskám! *Refr.*
2. Öreg pásztor és kis bojtár angyalszót hall éjfél tájt;
Betlehemben megláthatják kicsi Jézust és Anyját. *Refr.*
3. Mi is menjünk, vígan járjunk, vezet égi fényesség;
Hiszen Ő lesz boldogságunk, kire rég vár föld és ég! *Refr.*

Énekszöveg: Királyi törvény

Refr. Királyi törvény: Szeress, hogy élj!
Virulj ki emberszív!
Atyád az Isten, dalolj, ne félj;
Kitárva szívét Jézus hív!

1. E királyi törvény írja: Minden ember testvérünk!
Aki éltét másért adja, az a testvér szent nekünk! *Refr.*
2. Atyaisten, végső Jóság, szeretetből alkottál;
Kezed int és új föld néz rád, aki minden jót adtál! *Refr.*
3. Lobogó Tűz, Isten Lelke, Szeretet-Láng, izzíts át;
Tüzed útján szálljunk mennybe, ahol Jézus él s vár ránk. *Refr.*
4. Örök Isten, Szentháromság, szeretetben egy Fölség;
Igaz út és fő Boldogság, neved áldás, békesség! *Refr.*

D) Óravázlat

<i>Feladat</i>	<i>Módszer</i>	<i>Eszközök, időtartam</i>
1. Énektanulás: S. Sourire: „Királyi törvény” és annak karácsonyi szövegváltozata, „Az ősi jóslat” (Dallam: Énekelj az Úrnak c. gyűjtemény, 230.o.)	kottából	Énekelj az Úrnak c. énekgyűjtemény 10 perc
2. Mk 7,1-23 hangos felolvasása után az óravezető elmondja a műfaji ismertetőjegyeket, ld. Bevezetés C/1.	a vezető előadása, jegyzetelés	a szentírási szöveg külön lapra kigépelve, mindenkinek a kézben, jegyzetfüzet, ceruza; 5 perc
3. A csoport az óravezető irányításával megpróbálja felosztani a szöveget.	csoportmunka, egy személy írja a táblán, egyéni jegyzetelés	tábla, kréta, jegyzetfüzet, ceruza 25 perc

Szemponatok a szöveg felosztásához: új bekezdések, személyek, csoportok, kijelentések és ellenvélemények, érvek és példák. A szöveg felosztását ld. Bevezetés C/2.

4. Ószövetségi utalások a tisztasággal és tisztátalansággal kapcsolatban, ld. Bevezetés C/4. a vezető előadása, jegyzetfüzet, ceruza jegyzetelés 15 perc

5. Debussy: Két tánc (Szent és Profán) c. művének meghallgatása. csoportos magnetofon és kazetta vagy lemezjátszó és lemez; 5 perc

6. A szöveg egyéni feldolgozása Veszterosz módszerrel (a módszer leírását ld. JF 10, 19-20.o.) egyéni munka írásban a megadott módszer alapján, csoportos összegzés szentfrási szöveg a külön lapon, ceruza 45 perc

7. A szövegekörnyezet tanulmányozása a mélyebb megértés érdekében és a környezet aktuális vonatkozásai ld. Bevezetés C/3. a vezető előadása, jegyzetfüzet, ceruza jegyzetelés 10 perc

8. Befejező ének és ima közös hálaadó ének és ima énekgyűjtemény, gyertya; 5 perc

A Szent Jeromos Bibliatársulat budapesti Központjában „Élő Ige” címmel bibliaiskola működik hitoktatók és érdeklődők részvételével. Az órákat minden hónap első hétfőjén du. 5-7-ig tartjuk. A kidolgozott anyagot folyamatosan közreadjuk a Jeromos füzetek állandó mellékleteként. Jelen füzetünk a nyolcadik óra anyagát tartalmazza.

A sorozatot szeretettel ajánljuk füzetünk Olvasóinak figyelmébe, abban a reményben, hogy sok aktív lelkipásztor és hitoktató számára segítséget fog jelenteni.

Budapest, 1994. december.

Szeretettel: Gelley Anna, Pantó Eszter, Vágvölgyi Éva
órávezetők; Tarjányi Béla szakmai vezető

Káplár László

Ókori pénzek (2)

»Amióta a föníciaiak feltalálták a pénzt...« – hallhatjuk sokszor ezt a mondást tréfás hangnemben. Aki mondja, bizonyára nem tudja, hogy nem a föníciaiak találták fel a pénzt. Ők ugyanúgy, mint az asszírok, az egyiptomiak és a hettiták, még csak cserekereskedelmet folytattak. Az első pénz forgalomba hozásának dicsősége a lüdiai Gügész királyé, de nem sokkal maradt el tőle az argoszi Pheidón sem. Gügész Kr.e. 687-ben uralkodott, tehát a Kr.e. VII. században készült – jelenlegi ismereteink szerint – az első pénz. [...]

A vert pénz megjelenése előtti időben a cserekereskedelemben nyersvasból készült rudak és nyársak voltak használatban. Görögországban a vas még Homérosz idejében is igen ritka volt, és nagy becsben állt. (A vasmunkásokból, kovácsokból mitológiai alakok lettek: a küklpszok.) Hat kis vasrúd – vékony, lándzsa formájú hegyben végződő vasnyárs –, amennyit egy tenyérrel egyszerre átmarkolhattak, és amelyet obolosznak neveztek, egy drachmát tett ki. Használatuk nehézkes volt. Egy minát, azaz száz drachmát oboloszokkal kifizetni a nyársak alakja és súlya miatt csak úgy lehetett, hogy a vevő kocsi-val szállította az eladóhoz, az eladó pedig szintén kocsi-val vitte haza ezt a nem is túl nagy összeget jelentő vasnyársalmazt. Spárta az ezüstpénz forgalomba kerülése után is konzervatív módon ragaszkodott a »vaspénz«-hez. Pheidón argoszi király, aki elsőik közt veretett ezüstérmeget, a vasnyársakat áldozati adományul Héra templomába vitte. (Az argoszi ásatásoknál valóban előkerültek ilyen templomi ajándékként elhelyezett vasnyársak.)

Hérodotosz és Sztrabón nyomán Orion így beszél el az obolosz név eredetéről: »Az obolosz szó az e-nek o-val való helyettesítése által jött létre. Régebben az emberek vasnyársakat használtak pénz gyanánt; az iónok obolosznak mondják, mi (attikaiak) obolosznak. Az argoszi Pheidón volt az első, aki pénzt veretett Aiginiában, és mikor használatba hozta a pénzérmeget, kivonta a forgalomból a nyársakat, és felajánlotta azokat az argoszi Hérának. Mivel pedig abban az időben a nyársak megtöltötték a kezét, azaz a markot [drax], még mi is, bár a mi hat oboloszunk nem tölti meg a markunkat, marék-nak [drachmé] nevezzük ezt is, a hajdani markolás következtében. Ezért ne-

1 Orion: *Etymologikon* c. munkájából (Sarkadi János fordítása).

vezzük még manapság is a pénzkölcsönzött nyársmérlegelőnek [obolosztátesz], mert a régiek súlyként is használták nyársainkat. Így beszéli ezt el Hé-
rakleidész Pontikosz. « Gügész lüdiai király példáját a görögök hamar követ-
ték. Argosz királya, Pheidón – Kr.e. 700 körül – nem elektronból, hanem tisz-
ta ezüsből veretett teknősbéka képét és alakját mutató érméket Aigina szige-
tén. A VII. században ez a pénz volt a legnépszerűbb. Nem telt el két
évszázad sem, és a pénz használata a kereskedők segítségével az egész, akkor
ismert világon elterjedt²[...]

Tudjuk a történelemből, hogy több nagy műszaki felfedezés a világ kü-
lönböző országaiban egy időben történt. Gondoljunk csak a rádió felfedezésé-
vel kapcsolatban Marconira és Popovra! Úgy gondolom, akkor közelítjük
meg a legjobban az igazságot, ha azt mondjuk: *a pénzverés Aigina szigetén,
az Égei-tenger más szigetein és Kisázsiaiban, a Kr.e. VII. század kezdete kö-
rülü években, közel egyidejűleg kezdődött meg. [...]*

Az ókori érmék elő- és hátlapja egymáshoz képest gyakran elfordul. A
veret olykor olvashatatlan, máskor alig kivehető. Az érmén a kép és a szöveg
a függőleges vagy a vízszintes tengely irányában kissé eltolódott; emiatt
egyes éremképrészletek hiányzanak, illetve a lapkának nagyobb részén nincs
veret. Ritkaságomba megy a pontosan centrikus éremkép! Az érmék széle
egyenlőtlenül vastag, és kisebb-nagyobb sérülések, szakadások is feltűnnek
rajta. Végül olyan darabok is szemünk elé kerülhetnek, amelyeknek csak
egyik oldalán van kép, a másik oldalon néhány szabálytalan alakú bemélye-
dést találunk. Azt pedig igazán könnyű észrevenni, hogy ugyanazon város
vagy ugyanazon uralkodó azonos névértékű és anyagú pénzein az arc, az alak,
a felirat betűi eltérést mutatnak. Mi ennek az oka?

A pénzverés több mint két évezreden át ugyanazzal a módszerrel történt:
kézi erővel végezték, amíg az első gépek meg nem jelentek. A korai görög és
perzsa pénzek között a legrégebbieknél csak az előlapján van veret, a hátlap-
juk sima. Ezek úgy készültek, hogy a kovácsüllő felületébe belevésték a meg-
felelő ábrát, majd erre ráhelyezték az öntéssel készített golyó vagy lencse
alakú fémet. Ezt egy laposra csiszolt végű, vésőszerű szerszámmal rászorítot-
ták az üllőre, majd a szerszám felső végére kalapáccsal ütéseket mértek. Így
keletkezett egyidejűleg a verettel ellátott oldal és a sima oldal. Természetesen
elképzelhetjük a fordított módszert is. Ilyenkor az üllő felületén kis kiemelke-

2 »Ex quo Phidon Argivus [...] apparavit et nummum argenteum in Aegina
signavit [...]«

dést (négyzet vagy piramis alakú csapot) készítettek, és erre helyezték a fémét a verés előtt. Az első kalapácsütésnél a csap belenyomult a fémbe, és ezáltal megakadályozta azt, hogy az ütések közben a fém leugorjék vagy elmozduljon. Így a kész érme első lapján többnyire négy oldallal határolt bemélyedéseket látunk. Ezeket a szakirodalom »quadratum incusum«-nak nevezi.

Az üllőben levő négyszögű bemélyedés alsó bélyegként, a kiemelkedő négyszögű csap a szerszámon felső bélyegként szerepelt. Később ezeket bevágásokkal látták el, így a vereten kiemelkedő vonalak keletkeztek. A quadratum incusum alakja (beosztása a vonalakkal) gyakran az érme értékéhez igazodott. Két, három vagy négy mezőre felosztott alakjait ismerjük. Még később a felső bélyeg négyszögű csapját jelekkel, ábrákkal díszítették. Így jutottak el a két oldalon verettel ellátott pénzekhez. Egyes görög érmék sima hátlapján szélmalomvitorlákhöz hasonló bemélyedéseket látunk. Ezek a kezdetleges figurális díszítések vezetnek el a szabályos kétoldalas veretekhez. A négyszögű hátlap – immár képpel és írással ellátva – még sokáig megmaradt, elsősorban Athén, Aigina és Rodosz pénzein.

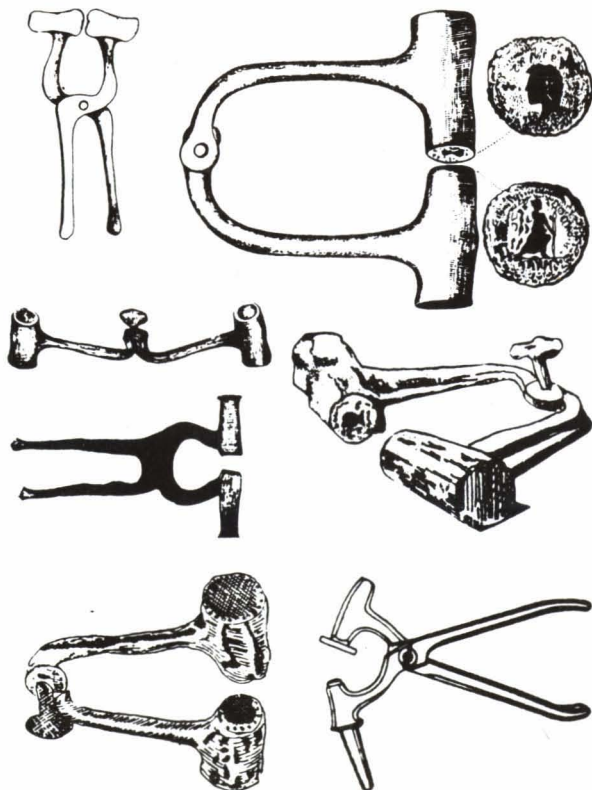
A pénzverés kezdetei igen kezdetleges technikát mutatnak. Erről szóló fejtegetéseinket nem mindenben támaszthatjuk alá tárgyi bizonyítékokkal, mivel például a veréshez használt bélyegek (verőtövek) közül eddig még nem sok került elő az ásatások során. Pedig sok bélyegre volt szükség, mivel gyorsan tönkrementek a verés közben. A bélyegek vasból vagy bronzból készültek, acélt akkor még nem tudtak előállítani. A pénzverésnél üllőt, kalapácsot és fogót használtak. A munkások között találunk vésnököket, akik a bélyegekbe belevésték a szükséges betűk és arcképek, alakok negatív képét. Mások a golyó vagy lencse alakú fémöntvényt készítettek elő a veréshez. A tulajdonképpeni verést végző munkásnak két–három segítője volt. A kalapáccsal dolgozót gyakran egy másik váltotta fel, mert az éles, tiszta veretek előállítására nagy erőt igényelt. A lapkákat verés előtt felhevítették, és többszöri kalapácsütéssel alakították ki belőlük az érmét. Előfordult az is, hogy a nem kellően felhevített lapka hamar lehűlt. Ilyenkor kivették a bélyegek közül, majd újra hevítve visszatették, és így fejezték be a verést. Az érmék végleges alakja a kalapáccsal való munkát végző dolgozó ügyességétől és tapasztaltságától is függött. A lapka szabadon feküdt az alsó bélyegen, és semmi sem gátolta az ütések hatására történő kiterjedést. Ezért nincs az ókori pénzek között szabályos kör alakú. Ha a felső bélyeget hordó szerszámot nem tartotta pontosan függőleges helyzetben a munkás, akkor az érmék egyik oldala vékonyabb lett, és a peremén repedések keletkeztek. Ha pedig a verést félbe kellett szakítani,

akár a lapka újraizzítása miatt, akár azért, mert a lapka kiugrott a szerszám alól, a visszahelyezett darabot nem sikerült mindig pontosan az előbbi helyzetbe illeszteni a bélyegvasak közé. Így keletkeztek a kettőzött körvonalú veretek, valamint a nem centrikusak. Úgy gondoljuk, hogy e fejezet elején feltett kérdéseket most már mindenki meg tudja válaszolni. Talán azt is, hogy miért vannak betű- és alakeltérések (ún. variánsok, bélyegképi változatok) az azonos időben és anyagból készült, azonos névértékű érmék között. Igen, azért, mert a szükséges pénzmennyiség kiverése jónéhány verőtövet »elfogyasztott«, és a kézzel vésett bélyegek – bármilyen ügyes kézzel dolgozott is a vésnök – sohasem sikerültek tökéletesen egyformára.

A pénzverők kezdettől fogva arra törekedtek, hogy a lehető legkevesebb emberi munkaerő-, anyag- és szerszámfogyasztással a lehető legtöbb érmét készítsék el. Számptalan kísérletet végeztek a pénzverés gépesítésére, könnyebbé tételére – új, fejlettebb technológiákat igyekeztek kidolgozni, jobb minőségű anyagból készült verőtöveket alkalmaztak stb. De csak az újkorban, a XVI.-XVII. században sikerült jelentős előrehaladást elérni. Miért ilyen későn? Azért, mert minden verde féltékenyen őrizte a pénzverés mesterségének műhelytitkait! Nemcsak a nyilvánosságtól félték, hanem más verdék munkásai, sőt saját munkatársaik elől is elzárták. Tapasztalatcseréről, újításokról, kölcsönös segítségről szó sem lehetett. Aki egy verdébe bekerült munkásnak, és szakemberré lett, mindvégig az elsajátított technológiával dolgozott. Egyszerűen nem volt alkalma arra, hogy más technikai megoldásokat megismerjen, és egy észszerűbb technológiára térjen át. A pénzverés művésze betanított munkásokkal végeztetett rutinmunkává változott. Még az 1800-as évek kezdetén is lényegében a kétezer évvel korábban kialakult kézi verési módszert használták nem egy európai verdében. A fejlődés csupán annyi volt, hogy a felső bélyeget már nem kézzel tartották, hanem egy rögzített járatban vezették fel-le.

A rómaiak találták fel a fogó szerszámban való pénzverést. A hosszú nyelű, harapófogóhoz hasonló szerszámba illesztették be az alsó és a felső bélyeget, olyan módon, hogy törés vagy kopás esetében könnyen ki lehetett azt egy másikra cserélni. Az előkészített lapkát a két bélyeg közé szorították, majd a verést végző munkás a fogót egyik kezével szilárdan tartva, kalapácsütéseket mért a felső bélyegre. Többféle megoldással is próbálkoztak, így pl. az alsó bélyeget tartó pofának hosszú, tüske alakú nyúlványt készítettek. Ennek segítségével a szerszámot egy fatömbben vagy a kovácsüllőben is rögzíteni tudták.

Nagy vonásokban így foglathatjuk össze a pénzverés kezdeti időszakát, amely a Kr. e. VII.–V. századot fogja át. A kezdetleges technológia, a gyakran változó összetételű, sok szennyezést tartalmazó öntvényekből készült lapkák és az egy érmefajon belül is rengeteg variánsot mutató vert pénzek jellemzik ezt a korszakot, valamint a mértéktelenül igénybe vett emberi munkaerő. A korszak pénzei nem szabályos kör alakúak; átmérőben, vastagságban és súlyban rendre

Pénzverő szerszámok

eltérnek egymástól. Az érmék széle gyakran be van repedezve. A lágyvasból és bronzból készített bélyegekkel csak kevés – pár száz darab – érmét tudtak kiverni, mert a bélyegek gyorsan koptak, és használhatatlanná váltak. De – bár a technikai kivitel fogyatékoságai tagadhatatlanok – művészi szempontból a görög érmék mégis a kisplasztika remekei közé tartoznak. Ezt egyértelműen bizonyítja az antik érmék iránt világszerte egyre növekvő érdeklődés is. A szürakuszai érméken delfineket, az athéniakon baglyot, az ainoszi pénze-

ken bakkecskét, Akanthosz érméin bikát marcangoló oroszlánt, Ainosz tetradrachmáin méhet és bakkecskét ábrázoltak. Thurioi kettős sztatérének éremképe bikát és delfint, az eliszi sztatér Zeusz szent madarának, a sasnak fejét mutatja. Az állatok mellett gyakran találhatunk növényábrázolást is. Így a kilikiai Szoloi város sztatéréen szőlőfürtöt, egy rodoszi tetradrachmán két szőlőfürt között rózsát, Metapontum sztatéréen árpakalászon ülő szöcskét mintázott meg művészi kézzel az ismeretlen vésnök. A görög mitológia alakjai közül láthatjuk Pallasz Athéné, Hermész, Pán, Dionüszosz, Apollón, Zeusz, Héra, Poszeidon, Héraklész isteneket, Arethusza nimfát és másokat. Az állandó értékű, megbízható ezüstpénzekkel ért el nagy gazdasági és politikai befolyást például Athén. Hatalmas mennyiségben kibocsátott tetradrachmáit a Kr.e. V. században világszerte elfogadták, nemcsak a Földközi-tenger környékén, hanem a leletek tanúsága szerint még a keleti népeknél is. Ezek később utánozták is a görög érméket (barbár pénzek). Más városállamok pénzverése jelentéktelenebb volt, kevesebb pénzfajta verettek és a verdejük időszakosan működött, nem állandóan. A görög ezüstpénzeken nincs értékjelzés: méreteik (nagyság és súly) alapján ismerték az érméket. Az athéni 10 drachmás érme (dekadrachmon) súlya 43 g, a nyolcad obol súlya 0,10 g volt.

Az ókori görög érméket nem a bennük lévő ezüstérték miatt gyűjtik elsősorban, hanem kispasztikai művészeti értékük miatt. Ez olyan magas, hogy a nemesfémérték szóba sem kerül mellette. Gondoljuk el, milyen művészi módon oldották meg a vésnökök feladatukat a 3–5 cm² nagyságú éremfelületeken! Az érmék kör alakú lapját egy fej ábrázolásával lehetett a legjobban kitölteni, ezért látunk olyan sok oldalnézetben vagy szemközt ábrázolt portrét. Az emberi testet inkább ülő, fekvő, lépő vagy mozgás közbeni tartással mintázták, és nem nyugodtan álló alakként. Térdelő és nyilazó alakot is látunk a II. Artaxerxész perzsa király (Kr.e. 404–364.) uralkodása alatt forgalomba került perzsa aranypénzeken. Érdekes hagyomány szól erről a pénzről. Amikor Ageszilaosz spártai király a kisázsiai görög városok védelmében a perzsák ellen háborút kezdett, a perzsák 30.000 ilyen aranypénzzel megvesztegették Ageszilaosz király szövetségeseit: Athént, Tébát, Korinthoszt és Argoszt. A szárazföldi csatákban ugyan Ageszilaosz maradt győztes, de a tengeren legyőzték. Ekkor mondta – gúnyos szójáttékkal –, hogy öt harmincezer íjász győzte le – ti. annak a pénznek, amelyet szövetségesei a perzsáktól kaptak, – hogy öt elárulják –, minden darabján egy térdelő íjász látható.

Káplár László, Ismerjük meg a numizmatikát
Gondolat, Budapest, 1984, 29–37. o.

Szomorú karácsony

1945 decemberének második felében már alig halad a munka. A légitámadások mindent megzavarnak. A közlekedés bizonytalan. Állandóan szólnak az ágyúk. Mindenki nyugtalan. A nyilasok menekülésre erőszakolják az embereket.

Híveink ezer kérdéssel ostromolnak bennünket: Mit tegyünk?

– Mi maradunk. Nem azért fáradtunk a Magyar Szentföldrét, hogy most gyáván elhagyjuk. Senkise mozduljon a helyéről!

December 24-én este 6 óra körül mondtam el az éjféli misét a Betlehemi Barlangban. Tudtuk, hogy közel a felszabadulás órája, mert egyre közelebb hangzottak a lövések a szentmise és szentbeszéd alatt.

Később értesültünk, hogy az orosz csapatok már Lipótmezőnél járnak. A Széher utca felől ereszkednek le.

Karácsony ünnepén még nyugodtan elvégezhattük a szentmisét, de a hívek gyéren mutatkoztak. Délután 3 órakor egyszerre óriási puskaropogás zavarta meg az atyák papi zsolozsmáját.

– Megérkeztek az oroszok előőrsei! Már a parkunkban vannak – jelentette Kamill testvér.

Rövid tanácskozás után úgy döntöttünk, hogy eléjük megyünk. A sekrestye ajtajában találkoztunk velük.

Megnyugtattak bennünket, hogy ne féljünk, sőt azt is azonnal hangoztatták, hogy az istentiszteleteket végezhetjük továbbra is.

Mivel azonban nem tanácsos most bárkinek kimozdulnia az épületből, ajánlották, vonuljunk le a légvédelmi pincébe. Úgy 12 órán át ugyanis a Magyar Szentföldről lőttek Pesthidegkút és a Gugger-hegy felé. Éjfél után kezdtek távolabbról hallatszani a lövések, mert a harc a hűvösvölgyi végállomás felé tolódott.

Így néhány órát pihenhattünk szobáinkban. Karácsony másnapján mindnyájan rendesen miséztünk, de hívek nélkül. Hisz' akkor még javában dúlt a csata. December 28-án egy orosz őrnagy igazolta a zárda tagjait és az árvákat meg az idemenekülteket. A szilveszter- esti hálaadó ájtatosság még hívek nélkül tör-

tént, de újév napján már a környékből vettek részt a szentmiséken. Elsőpénteken elég sokan gyóntak és örömmel újságolták, hogy nincs nagyobb bajuk. Boldogan tapasztalták, hogy a Golgothai Kápolna teljesen ép...

A Húvösvölgyet Budától még karácsony napján elszakították a harcok. Körülbelül áprilisig megszűnt a kenyér és az élelmiszerek szállítása. Ez a több mint három hónap szörnyű megpróbáltatást jelentett. Ha lóhúst kaptunk, az még ünnepnek számított. Kenyeret az orosz katonaság juttatott. Ezekben a napokban mindent odaadtak az emberek egy falat kenyérért.

Elsírhattuk mi is Jeremiás prófétaival: »Keserűséggel lakatott jól engem, megrészegített örömmel. Megfosztott engem a jólétől, elfelejtettem a jósorsot. A csecsemő nyelve az ínyéhez tapadt szomjúságában, a kisdedek kenyeret kértek, de nem volt, aki szegne nekik. Akik pompás ételeket ettek, az utcákon pusztulnak el; akik bíborban nevelkedtek, a szemétdombot ölelik« (Sir 3,15.17; 4,4-5).

Villany, víz, gáz nélkül nyomorgtunk, és bátorítottuk a csüggedőket, hogy csak türelem,

már nem sokáig tart. Még lesz itt új világ is, csak viseljük el alázattal a bűneinkért ránk mért csapásokat.

A Magyar Szentföld területén ezekben az idegőrlő napokban ötven ember szorongott együtt. Ugyanakkor megesett, hogy három orosz katonai parancsnokság is tartózkodott nálunk: az árvaházban, a zárda egyik részében és a Szentföldi Múzeumban. Egyik éjszaka még a gyóntató helyiségben is aludtak. Kultúrházunkat fürdővé alakították.

A Golgothai Szűzanya meghallgatta kérésünket. Budapest hosszú ostroma alatt egyetlen légi akna vagy bomba sem hullott le közelünkben. Pedig egy ideig a nehéz ágyúk tőlünk alig 10 méterről szórták a tüzet Budára.

Sokszor úgy éreztük, leviszi a légnyomás épületeink tetejét.

Február 11-én kitörtek a németek a várból. A rákövetkező napok és hetek új izgalmakkal jártak. Féltünk, hogy tönkremegy minden. Ezek a veszedelmek is elmúltak, és bátorítalanul, de szívós erőfeszítéssel megindult az élet.

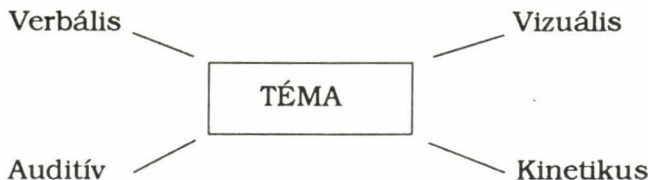
Majsai Mór OFM, A Magyar Szentföld évkönyve az 1946. évre, 27-28.o.

Vágvölgyi Éva

Az integratív módszer

Sokan úgy gondolják, hogy a Szentírás szent és komoly dolog és emiatt csakis komoly, elmélyült előadások vagy beszélgetések formájában szabad közelednünk hozzá. Isten annyira szeretett minket, hogy a Megtestesült Igében, gőgicsélő kisgyermekként közénk jött, csak hogy közelebb lehessen hozzánk. Hogy Ő ilyen kicsivé lett értünk, azt mutatja számunkra, hogy tőlünk sem tudós komolyságot vár, amikor Hozzá közeledünk, hanem egész lényünket, a szívünk szeretetét és nyitottságát.

Fontos tehát, hogy ne csak az értelmünkkel, hanem egész személyiségünkkel részt vegyünk ebben a párbeszédben, minden érzékszervünket vonjuk be az Ő megismerésébe. Erre törekszünk akkor, amikor egy-egy szentírási szakasz feldolgozásakor nem csak verbálisan, hanem vizuális, auditív és kinetikus oldalról közelítjük meg a témát:

Hogy a négy oldal közül melyik dominál (az is előfordulhat, hogy valamelyik kiesik), azt a téma szabja meg.

A módszer a következőképpen alakul a gyakorlatban:

TÉMA: A vak Bartimeus meggyógyítása, Mk 10,46-52

1. Egyéni, írásbeli meditáció: vaknak lenni és látni tudni. A résztvevők a címszavak alá szófordulatokat, szókapcsola-

tokat írnak. A csendes egyéni munka után az összesítéssel egy kis fogalmi szótárt kapunk.

2. A *diavetítőbe* valamilyen szép természeti képet helyezünk, de a vetítő lencséjét előtte szándékosan rosszul állítjuk be, hogy a résztvevők csak elmosódó foltokat lássanak a képből. Aztán lassan élesítjük a képet. E rövid kis játék után hagyjuk, hogy a résztvevők szabadon fogalmazzák meg a tapasztaltakat.

3. *Identifikációs játékok:* a. Mindenki behúnyt szemmel járkal a teremben (beszélgetni nem szabad). Egyetlen lehetőség a tájékozódásra és a kapcsolatteremtésre az érintés, a tapintás. Utána nyitott szemmel mindenki megpróbálja elmesélni, hogy mit tapasztalt.

b. A csoport körbe áll és a körbe beállítunk két résztvevőt, akiknek bekötjük a szemét. Egyiküknek a kezébe adunk két pálcát, a másiknak pedig egy kendőt. Akinél a pálcák vannak, az időnként összeüti őket, hogy jelezze, merre van. Akinél a kendő van, az megpróbálja elérni és a kendővel meglegyinteni a másikat. Ha sikerül, a kopogtató lesz a fogó és a kendős helyébe új résztvevő jön a körből.

c. A csoport csukott szemmel figyel. Egy valaki különböző embertípusok járását utánozza:

sánta ember bicegése
kövér ember döngő léptei
katonás járás
öreg néni tipegése
gyerek ugrádozása, stb.

A csukott szemű csoporttagok megpróbálják felismerni, hogy ki az.

4. A vezető *felolvassa* a vak Bartimeus meggyógyítását (Mk 10,46-52), a résztvevők csukott szemmel hallgatják. A felolvasás után kinyitják a szemüket és megpróbálnak a következő kérdésekre választ adni: Mi az, ami különösen megszólított a szövegből? Melyik kép ragadott meg a legjobban? Milyen érzéseket ébresztett?

5. *Csoportos beszélgetésben*, a vezető irányításával kibontják a szöveg drámai szerkezetét és felépítését.

6. *Hangzókép*: A történet egyik jelenetének vagy motívumának ábrázolása, ritmus-hangszerek zenei aláfestésével: Jerikó egy keleti város, egy vak koldus kiabál, rászólnak: Hallgass!, ő még jobban kiabál.

7. *Diaképkészítés*: A Bartimeus-történet egyik tetszőleges motívumát a résztvevők diake-retbe feszített pergamenre rajzolják színes, vékony rostirónnal. Amikor elkészültek, levetítik. A vetítést is lehet ritmus-hangszerekkel kísé-

8. *Énektanulás*: A jerikói vak c. Gen Rosso dal (Daloljunk az Úrnak c. kottásfüzet, 93)

9. *Befejező szertartás*: Bátorság, kelj föl, téged hív!

A résztvevők körben ülnek; a kör közepén egy nagy, égő gyertya áll. A résztvevők mindegyike a kezében is tart egy-egy kis gyertyát, de az nem ég. Halk, meditációs zene szól. A vezető odalép az egyik résztvevőhöz és azt mondja neki: Bátorság, kelj föl, téged hív! Majd a kör közepére vezet és meggyújtja vele a nagy gyertyáról a kis gyertyáját. Ez a résztvevő ugyanígy tesz a szomszédjával, majd az is a szomszédjával, míg mindenkinek nem ég a gyertyája. Az foglalkozást énekkel vagy közös könyörgéssel fejezik be.

Az integratív módszerhez a következő irodalomban találhatunk segítséget: * Tarjányl Béla: Csodák c. jegyzetében a 182. oldalon van egy módszermutató mindhárom kötethez (Találkozások, Csodák, Példabeszédek, Pázmány Péter Római Katolikus Hittudományi Akadémia, 1985) * Luc Aerens: Száz eljárás mód a keresztény csoportmunkához (Prugg Verlag, 1989) * Vágvölgyl Éva: Megértesz? Megértlek? (Mikrokozmosz Stúdió, 1988)

OLVASÓINK KÉRDEZIK

A kérdésekre Gaál Endre esztergomi biblikus tanár válaszol

 Kérdés: Nem világos a Lk 16,10-11 és a 16,12 értelme.

Válasz: A kérdésszerű versek a hűtlen intézőről szóló példabeszéd továbbértelmezésével adnak útmutatást a keresztény közösség számára. Maga a példabeszéd dicséri e világ fiait, milyen okosan járnak el saját dolgukban. Nem a módszerek követésére buzdít, hanem elvárja, hogy a világosság fiai is kellő ügyességgel, erő kifejtéssel munkálják a maguk értékeit.

Erre az elvárásra hoz rögtön konkrét példát a 9. vers. Az evilági javakat úgy kell felhasználni, hogy barátokat szerezzünk magunknak: utalás a jótékonykodásra (vö. Lk 12,33). A jámbor zsidók egy rétege még a jogosan szerzett vagyontól is idegenkedett vallási okok miatt (vö. Sír 5,8; 27,2). Így alakult ki és állandósult a hamis mammon semita jellegű szófordulat a vagyon jelölésére. (A mammon szó kapcsolatba hozható az aman igével: ami biztos, biztonságot ad. De az ige jelezheti a hűséget, szilárdságot is.)

A 10. versről új téma jelenik meg, amely már nem közvetlen lebontása a példabeszédnek. A hűtlen intéző esete csak alkalom arra, hogy a *rábízott javak hű kezelésére* hívja fel a figyelmet. (Itt a hűtlen intéző már semmilyen vonatkozásban nem példakép, inkább elrettentő üzenet.) Az itt következő versek mégis szorosan kapcsolódnak a 9. vershez. A megjelenő kulcsszavak: mammon (9.11.13), hűség (10.11.12), igazi (érték) (11.v.) mind visszavezethetők a héber aman igére, egyfajta szójátékot sejtetnek.

A 10. vers egy általános életbölcességet fogalmaz meg, amely profán körokben is szólásként élhetett (vö. Lk 19,17). Ezt a »hűség – hűtlenség«, »kicsiben – nagyban« témát alkalmazza tovább a 11. vers, ahol a hamis mammon, a »kicsi« az evilági javakat jelenti. A hűtlen ügyintéző példájával ellentétben itt is hűnek kell lenni a kezelésében. A »nagy«, az igazi az örök üdvösség. Ezek szerint, aki hűtlen a világi javak kezelésében, nem kezelheti az örök élet javait.

A 12. vers megismétli más szavakkal: a hamis mammon = az idegen (jó); az igazi = a tiétek. A keresztény számára az evilági javaknak, még ha hűen kezeli is őket, idegenek kell lenniük. Az ő saját értékvilágát az örök javak jelentik.

Sok szentírásmagyarázó a »*rábízás*« szóból és a példabeszéd főalakjáról (megbízott intéző) arra következtet, hogy itt az egyházi tisztségviselőket szólítja meg a jézusi figyelmeztetés (vö. Lk 12,41-48). A közösség anyagi javait hűen kell kezelniük, csak így méltók arra, hogy az örök javak intézői legyenek.

Nem áll ezzel ellentétben a záró-logion („nem szolgálhattok egyszerre Istennek és a mammonnak”), mert itt a szolgáltni kifejezés, mint gyakran a Bibliában, kultikus szolgálatot, imádást sejtet. Így választani kell: vagy Istent, vagy a mammont imárod.

 Kérdés: Szent Lukács evangéliumában különösen sok az értelmileg nem összetartozó, inkább külsőségek miatt egymás mellé írt jézusi mondas. Mi az oka?

Válasz: Az evangéliumok, a kutatás mai állása szerint, nem az írók személyes visszaemlékezései alapján készültek. Inkább az a helyzet, hogy Jézus tanítványi köre sokat megőrzött a Mester tanításából, és ez is részét képezte a hitvallások és hitértelmezések mellett az ősegyházi igehirdetésnek és közösségi életnek. A feltámadás fényénél, a teljes hitbizonyosság birtokában hirdetik, hogy a Názáreti Jézus Isten Fia, őt Úrrá és Messiássá tette Üdvözítő Istenünk.

Az »Evangélium« anyaga tehát az ősegyház életében őrződik és formálódik. Ennek a folyamatnak részeként értelmezhető az az evangéliumokban is tettenérhető jelenség, hogy különféle rövid Jézus-mondásokat katekétikai céllal összekapcsolnak. A kapcsolódások sokszor nem tartalmi-logikai összefüggés, hanem külső tényezők, pl. szóazonosság alapján adódhatnak, így segítve az emlékeztet. Szent Lukács evangéliumát részben Szent Márk evangéliumára, részben egy írott, de számunkra elveszett beszédgyűjteményre (ún. Q-forrás) vezetik vissza. Szent Lukácsnak terjedelmes saját anyaga is van, amelyet a hagyományból merített. Az evangéliumok írói saját teológiai céljuk igényei szerint válogattak a rendelkezésükre álló anyagban és azt saját szempontjaik szerint rendezték. E rendezés során nemegyszer megőrizték a már formába rögzült beszédanyagot és általában ilyen esetben találkozunk a kérdező által felvetett problémával.

 Kérdés: A Csel 19,18 (ahol az efezusi ördögűzőkről van szó) az UKB (SziT, 1973) szerint így hangzik: »Sok hívő is előállt, és nyíltan feltárta mesterkedéseiket.« A Békés-Dalos fordítás viszont ezt írja: »Sok hívő előállott és nyíltan főtárta tetteit.« (Itt arra gondolhatunk, hogy saját tet-

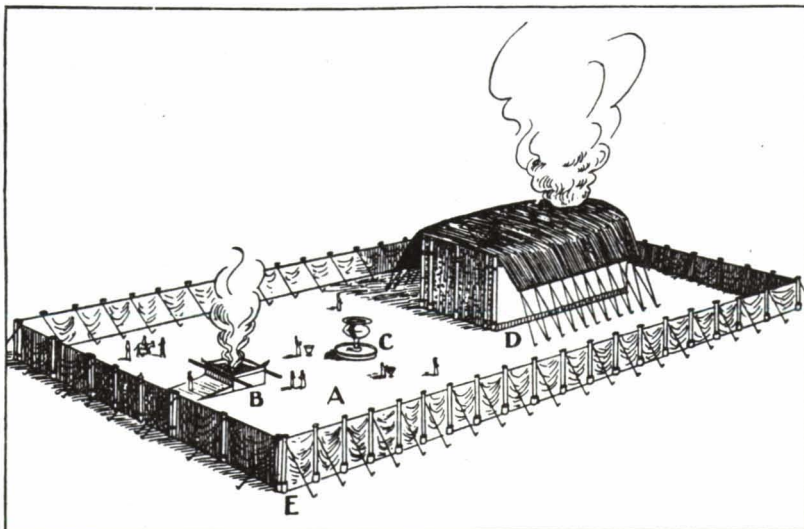
Kérdezz-Felelek

teiket – bűneiket – vallották meg nyilvánosan; vagy esetleg Jézus tetteit tárták fel?) Melyik a helyes fordítás ill. értelem, és mi magyarázza az eltérést?

Válasz: A szent író a kérdéses részben, a 17-20. versekben a vándor zsidó ördögűzők felsülésének a keresztény hit szempontjából pozitív hatásait fejti ki. Ezek egyike, hogy sok hívő előáll és bevallja, valamint kinyilvánítja, közli »tetteit«.

A görög szövegben a saját tetteikről van szó, így a Békés-Dalos féle fordítás helyesebb. E tetteket a szentírásmagyarázók – a szövegösszefüggés alapján – a mágikus varázslásokra értelmezik. (Negatív a »tettek« szó értelme a Lk 23,51-ben is.) Tehát a hívők, keresztények bevallják és nyilvánosságra hozzák ilyen jellegű helytelen cselekedeteiket.

Kiket értsünk hívőkön? Vannak, akik az újonnan megtértekre gondolnak csupán. Ők juttatják így kifejezésre szakításukat a varázslásokkal. Mások idevonják a korábban megtérteket, és inkább arra gondolnak, hogy egyes hívek, ha kereszténnyé lettek is, nem szakítottak teljesen előbbi hiedelmeikkel (szinkretizmus). Csak most, az események hatására fejezik ki teljes elutasításukat.

Rajkai István

A világ bibliamúzeumai (4)

Hollandia: „A Biblia Múzeuma, Amszterdam” (folytatás)

Az ókori ember is jellegzetes, a lakóházaktól és palotáktól eltérő épületeket emelt ott, ahol Istennek áldozatot mutatott be, és amit Isten lakóhelyeként tisztelt népe körében. A Biblia Múzeumában az első emeleten »**Templom és hagyomány**« címmel két teremben állították ki azokat a tárgyakat, amelyek (az alapító) Schouten tiszteletes számára a múzeum létrehozásának ötletét adták. Az *első teremben* látható makettek azt igazolják, hogy évszázadok során többen is megkísérelték, hogy a Szentírás adatait kutatva, a hiányzó láncszemeket sokszor egyéni képzelőerővel áthidalva alkossák meg a jeruzsálemi Templom kicsinyített mását.

A kiállított makettek közül három igen régi múltra tekint vissza: A legrégebb *van Mill-é (1728)*, amelyből csak néhány eredeti részlet maradt ránk. A homlokzat egy darabja, a főépület néhány töredéke, a főpap figurája és egy vízhordó kocsija az, ami ma is megtekinthető. A hiányzó részeket rajzok pótolják, hogy az idelátogató képet alkothasson, hogyan is nézett ki a makett eredeti pompájában. *Leon* makettjét nemcsak a Biblia, de a spanyol jezsuita Villalpando Ezekiel könyvéhez írt magyarázata is ihlette. Bár a salamoni templomot akarta ábrázolni, a történelmi hűségben hibát követett el, mivel a templom mellé az Antónia-vár kicsinyített mását is odahelyezte, amely valóban a későbbi heródesi templomhoz tartozott, és így jóval Salamon király után épült. Ez a makett külső megjelenésében inkább egy hollandiai erődítményhez hasonlít, semmint a bölcs király hajdani építményéhez. A múzeum alapítója, *Schouten tiszteletes (1889)* saját makettjét úgy készítette el, hogy azt nemcsak nézni, de megtapintani, tanulmányozni is szabad. A háttetők levételével az épület gondosan kimunkált belső terébe is betekintést nyer az ember.

A századunkban készült makettek viszont visszatükrözik már legújabb régészeti és más tudományos ismereteinket is. *Busink (20. század második fele)* makettje igen népszerű, és jól szemlélteti az ötvenes évek tudományos szintjét. *1990-ben* készítette el *Hoezen* saját makettjét, amely eddigi ismereteink szerint a jeruzsálemi Templom szentírási szövegeken alapuló megjeleníté-

sének egyik leghűségesebb darabja. A makett Mulder professzor, a leiden-i egyetem tanárának irányítása mellett készült, aki az 1 Királyok könyve 6-7 templomról szóló szövegét vette alapul. Méreteit tekintve (hossza 27 m, szélessége 9 m, magassága 13 m) a Templom nem volt jelentős építmény. Kizárólag Isten hajlékának szánták, és nem arra, hogy nagy tömegek gyűljenek össze benne.

A szolgálatot teljesítő pap először az udvaron ment át, ahol a bronzból készült áldozati oltár és a rituális tisztálkodásra készített bronzmedence állt, ez utóbbit 12 bronz-bika tartotta. A pap innen lépcsőn a szentélybe jutott, amelyet ciprusfából készült, virág, pálmafa és kerub faragványokkal díszített és arannyal borított ajtószárnyak zártak el az udvartól. A szentélyben állt az arany illatáldozati oltár, az arannyal borított, akácfából készült asztal a kitett kenyerek számára, valamint a hétágú „gyertyatartó” ill. mécses, amelyben sajtolt faolajat égettek. Szükség volt erre, hiszen a természetes fény igen gyéren szűrődött csak be a fal fenti részébe vésett kis ablakokon. A padlóra szintén aranylemezeket erősítettek egymás mellé. A Templom belseje két részre oszlott (Szentély és a Szentek Szentje), a két részt oszlopokra kifeszített függöny választotta el egymástól. Belül, a Szentek Szentjében állt a frigyláda, a Szövetség ládája. Ide a főpap csak az Engesztelés napján léphetett be, és nem is a díszes főpapi ruhájában, hanem külön erre a célra készült fehér gyolcsruhában; ezzel azt fejezte ki, hogy engesztelő szertartást végez önmagáért, házának lakóiért és az egész zsidó népért. A Szentek Szentjét és a Szentélyt a falakon kívül kívül, három emeletre osztva raktárhelyiségek övezték.

Salamon templomát Nabukadnezár babilonai király rombolta le Kr.e. 587-ben. A száműzésből visszatérő zsidók Kr.e. 515-ben fejezték be a Templom újjáépítését. Keveset tudunk erről, az azonban bizonyos, hogy bár a régi tervrajzot követték, az új templom meg sem közelítette a salamoni Szentély káprázatos szépségét. Nagy Heródes azzal akarta megnyerni zsidó alattvalóinak rokonszenvét, hogy korának hellénista pompájában Kr.e. 19 és 9 között átépítette a Templomot. A munkálatok teljes befejezésére azonban csak Kr.u. 64-ben került sor. A kész Templom teljes szépségében csak néhány évig gyönyörködhetek a jeruzsálemi zarándokok: a rómaiak Kr.u. 70-ben földig lerombolták.

A múzeum *második termébe* belépve egy zsoltárból vett idézet fogadja a látogatót: »Öröm töltött el, amikor jelezték, hogy indulunk az Úr házába...« (Zsolt 122,1). És valóban: szinte szentföldi zarándokként érezhetjük magun-

kat itt is. Az első üvegszekrényben elhelyezett jellegzetes palesztínai tárgyak után a mai Jeruzsálem Templom-hegyének makettje fogad bennünket.

A teremben található vitrinek a zsidó és keresztény vallás fejlődését mutatják be a Második Szentély lerombolása utáni időkben. A zsidóság mai isentiszteletét az amszterdami portugál zsinagóga mása szemlélteti. A tető leemelésével a zsinagóga gondosan kimunkált belsejébe is betekinthetünk. Az üvegszekrényekben liturgikus használatra szánt eszközöket láthatunk: Tóratekercset, Tóra-mutatót, imaköpenyt, imaszíjat, szédertálat, stb. A kereszténységből a római katolikus hagyományt a szentmiséhez használt liturgikus tárgyak (kehely, úrmutató, paténa, stb.), a protestáns hagyományt pedig díszes olvasóállványra kihelyezett Biblia szemlélteti.

Egy külön, kisebb teremben állították ki a múzeum alapítója által készített első makettet, amely a pusztában vándorló zsidó nép első szentélyét, a Szent Sátorot ábrázolja. Schouten tiszteletes aprólékos műgonddal kilenc év alatt készítette el ezt, eredeti, a Szentírásban leírt anyagok felhasználásával (ld. képünket a 34. oldalon).

Ilyen, elemekből összerakható és hordozható szentélyeket más népek kultúrájából is ismerünk. Régészeti ásatásokból tudjuk, hogy ilyenek Egyiptomban is voltak. Jóllehet a Szentírás részletesen leírja az izraeliták szentélyét, mégis hiányzik néhány lényeges mozzanat. Nem tudjuk például, vajon a sátor teteje lapos volt-e, vagy gerinces. Nem tudjuk azt sem, hogy az anyagok milyen testtartásban álltak a frigyláda fölött, vagy milyen alakú volt a mosakodó medence. Építési tervünk, pontos leírásunk van ugyan, de rajzunk nincs. Ezért különböznek több apró részletben az egyes makettek, mert készítőiknek ezeknél a részleteknél a saját fantáziájukra kellett hagyatkozniuk.

A sátorhoz használt anyagokat a zsidók jórészt Egyiptomból hozták magukkal, vagy saját tulajdonukból adták össze. A pusztában nem él sok fafajta, de akácából volt elég. A szükséges bőrt pedig nyájaik szolgáltatták. Az ókori népeknek Közel-Keleten nagy gyakorlatuk volt a fonásban, a szövésben és a természetes festékek használatában. A skarlátvörös színt egy rovarfajtából, a gazdagságot is kifejező lila (bíbor) színt pedig egy csigafajtából nyerték.

»A Biblia Múzeuma« Amszterdamban jó példája annak, hogyan lehet hitoktatók és hittanosok számára közel hozni a Szentírást, alkalmasint úgy is, hogy a kiállított tárgyakat nemcsak megcsodálni, de megfogni, megtapintani és tanulmányozni is lehet.

[Folytatjuk]

Társulatunk életéből

A Társulat idei közgyűlése a Szent Jeromos ünnepét követő napon, október 1-én volt a budapesti Patrona Hungariae Gimnázium dísztermében. Szentmise után – Tarjányi Béla ügyvezető elnök bevezető szavait követően – *Bellér Lajos* verbita atya tartott igen érdekes előadást a Fülöp-szigeteken folyó missziós és főleg biblikus apostoli munkáról, saját 35 évi tapasztalatai, élményei alapján. Szóba került a(z ottani) szentírásfordítás igen nehéz munkája és sikere, a plébániánként szervezett biblikus szemináriumok rendszere, az átélt és helyi vonásokkal gazdagított liturgia, a közösségek útján megújuló és evangelizáló egyház. – Társulatunk tevékenységéről sok információt nyújtott a *Biblia-központ munkatársainak* rövid beszámolója (imacsoport, továbbképzési munkacsoport, kiadványok és terjesztés, országos szervezés és az egyházmegyei központok munkája). Örömmel állapíthatjuk meg, hogy több egyházmegyei koordinátor és nem kevés távollakó tagtársunk is részt tudott venni a gyűlésen. De nagyon örültünk annak is, amiről egyik tagtársunk levele tanúskodik: »Távolmaradásom tekintétek együttérzőnek, imádsággal emlékezem az adott időpontban«.

A budapesti Jeromos-esték októberi előadását *Gyürki László* kanonok, teológiai tanár tartotta »A család az Ószövetségben és a rabbinikus irodalomban« címmel. A hagyomány sok, alig ismert kincset feszült figyelemmel szívta magába a hallgatóság, és a felvetett kérdések is bizonyították az élénk érdeklődést. – A novemberi összejövetelt *Fodor György* gk. parókus, teológiai tanár és felesége, *Sárközi Júlia* arab nyelvtanár »Biblia és Korán a Közel-Keleten« című, vetített képes, személyes élményekkel alátámasztott előadása tette érdekfeszítővé. A jelenvoltak megérthettek valamit az iszlám lelkületéből, a Biblia és a Korán küzdelmeiből a világ sok országában, az arabok mindennapi életéből, sőt a politika és vallás összefonódásaiból is.

A következő Jeromos esték előadói: Január 11-én *Tarjányi Béla*, az újszövetségi szentírástudomány tanára (Ó- és újszövetségi proféták), február 8-án *Raj Tamás főrabbi* (A Tízparancsolat zsidó szemmel).

»Illusztráció Jézus csodáihoz« témában rajzpályázatot hirdet a Szent Jeromos Bibliatársulat Györegyházmegyei Alközpontja és a Mosonmagyaróvári Piarista Általános Iskola és Gimnázium. A pályázat technikája szabadon választható (festés, ceruzarajz, zsírkréta, pasztell, monotypia, linómetszet, stb.) A képek mérete A2-nél ne legyen nagyobb, az alkotásokat paszpartu-ra (paspertous-ra) kérjük elkészíteni. Beadási határidő: 1995. május 1. A beküldött alkotásokat májusban mutatjuk be.

Három kategóriában 3-3 helyezettet díjazunk. (I. alsós 6-10 év; II. felsős 10-14 év; III. középiskolások 14-18 év.) A pályázók egy hetes (szaktanár vezette) nyári alkotótábor keretében tovább szépítik a Hanságligeti Iskolakápolnát. A pályamunkák hátoldalán kérjük feltüntetni a készítő nevét, korcsoportját, iskoláját és iskolája címét. Az alkotásokat az alábbi címre kérjük elküldeni: Piarista Ált. Isk. és Gimnázium, 9200 Mosonmagyaróvár, Fő u. 4. (Pályi Gábor Sch.P. igazgató atya)

Kecskeméten a helyi Jeromos-csoport tagjai júniusi összejevetelükön a Dei Verbum zsinati tanítás fő elveiről és néhány érdekes régészeti felfedezésről hallhattak ismertetést, szeptemberben pedig a Szentföld 10 évezredes történetének – főleg az üdvtörténet nagy eseményeinek – emlékeiből kaptak ízelítőt egy vetítettképes élménybeszámoló révén. (Az előadó mindkét alkalommal *Székely István* volt.)

Vácott a régóta működő csoport szeptemberben a Dei Verbum konstitúciót igyekezett alaposan megismerni előadás és megbeszélés keretében. – Nem sokkal később tartotta alakuló összejevetelét a város *második Jeromos-csoportja* (a Jézus Szíve plébánia közösségéből).

Júliusban a Győri Egyházmegye *ifjúsági rajzpályázatának győztesei Hanságligeten táboroztak*. Az egyhetes idő lelkigyakorlat és alkotótábor is volt; a résztvevő fiatalok szaktanár irányításával megfestették a helybeli iskolakápolna triptichonját (Gábrriel és Mihály főangyal képe közt a középen Jézus születése), valamint az ablakok mozaikját. – A pályázatot az idén is meghirdetik, ld. fent.

A *győri egyházmegyei tagság első őszi összejevetelét* a Székesegyház felszentelési évfordulójának ünnepén tartotta, így – a társulati esemé-

nyek megbeszélése után – *Wolf Pál Péter* plébános, egyházmegyei koordinátor a Szentírásnak a templomra vonatkozó szövegrészeit idézte fel, majd a Székesegyházban közösen imádkozták az ünnepi vesperást. – Az egyházmegyei központ a *Szentírás Vasárnapján Sopronban rendezett ünnepi bemutatkozást*. Ez a tavaszi versenyen helyezést elért bibliai gyermekrajzok kiállításával kezdődött, a Szent István Katolikus Ált. Iskolában. A megnyitó beszédben *Wolf Pál Péter* atya további munkára buzdította a fiatal művészeket, akik között már ott lehetnek a jövő templomfestői is. (A kiállítást a következő héten is sokan látogatták.) Az ünnepség a Szent Orsolya iskola dísztermében folytatódott; itt a Szent István iskola tanulói színelőadásban elevenítették meg Tóbiás történetét, majd a diákok bibliai vetélkedőn bizonyították szentírási ismereteiket. Ezek után a Szent Domonkos templom hittantermében fogadták szeretettel a Szentírás ügye iránt érdeklődők közösségét. *Bánó Georgina* váci munkatársunk, Bibliaközpontunk képviselőjében szólt a Szentírásról, amelyben Isten párbeszédre hív mindnyájunkat; hangsúlyozta, hogy nem elég csak a Biblia szavait érteni, tanítását meg is kell valósítanunk. *Wolf Pál Péter* atya a bibliaapostolság ügyéről és Társulatunk ezt segítő tevékenységéről beszélt, buzdítva a Szentírás mindennapi olvasására, a konkrétan felsorolt apostoli feladatokra. A szentírásvasárnap ünnepelés koncelebrációs szentmisével zárult.

A Győri Egyházmegye Jeromos-csoportjainak összejövetelei:

- minden hó 1. keddjén 19 órakor: Jánossomorja, Szabadság u.30.
- minden hó 2. keddjén 19 órakor: Győr, Káptalandomb 7.
- minden hó 3. keddjén 19 órakor: Sopron, Mátyás király u.2.
- minden hó 4. keddjén 19 órakor: Magyaróvár, Fő u.4.
- minden szombaton 18.30-kor: Sopron, Gesztenyés u.4.

Tagságunk egy kis csoportja a jövő évben is minden második héten [az év páratlan péntekjein du. 5-6-ig a Bibliaközpontban] *imaórát tart*, hogy Isten áldását kiejtse munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jótévőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait.

*A Bibliaközpont munkatársai és a Szerkesztőség nevében
minden Tagtársunknak és Olvasónknak igaz szeretettel kíván
Bóldog Karácsonyt* Tarjányi Béla

P Á L Y Á Z A T

A budapesti Újszövetségi Tanszék és a Szentírás Alapítvány pályázatot hirdet egy legalább 50 oldalas pályamű megírására

AZ EGYHÁZ SZENTJEI ÉS A SZENTÍRÁS

címmel. I. díj 60.000 Ft, II. díj 40.000 Ft, III. díj 20.000 Ft

Határidő: 1995. márc. 15. A beadott kéziratokat megtartjuk; a nyertes művek kiadási joga a Bibliatársulatnál marad.

Cím: Tarjányi Béla 1053 Bp. Papnövelde u. 7.

Eredményhirdetés 1995. ápr. 24-én.

KIADVÁNYAINK:

- * W. Radl, **Galata levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 9, Újdonság!** (Szt. J. Bt.) Ára: 230,- Ft
- * B. Mayer, **Filippi és Filemon-levél, ST. KISKOMMENTÁR 11, Újdonság!** (Szt. J. Bt.) Ára: 240,- Ft
- * Otto Knoch, **1. és 2. Tesszaloniki levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 12,** (Szt. J. Bt.) Ára: 220,- Ft
- * Jacob Kremer, **2. Korintusi levél, STUTTGARTI KISKOMMENTÁR 8,** (Szt. J. Bt.) **Megjelenés előtt!!** Ára: 280,- Ft
- * **Újszövetségi szentírás,** ford. Békés G. - Dalos P., 12., javított kiadás (Bencés Kiadó - Szt. J. Bt.) Ára: 286,- Ft
- * **Jézus nyomában – bibliai album,** I. rész, 144 színes, bera-gasztható képpel. Ára: 250,- Ft (10 db-tól: 200,- Ft)
- * Vágvolgyi Éva, **Az aranyvirág** – mesék kicsiknek és nagyok-nak (Szt. J. Bt. 1992). Ára: 180,- Ft
- * **BIBLIAI OLVASÓKÖNYV »A«, »B«** [hallássérült vagy értelmi fogyatékos gyermekek számára] Ára: 158,- ill. 198,- Ft

Kazinczy Ferenc:

Gyermekeink és a Biblia

Gyermek semmi jobbon nem kezdheti a' tanulást mint a' Bibliai Történeteken, 's elébb még, mint iskolákba küldetnék. A' léleknek alsóbb és felsőbb tehetségeit egyetemben szükség ugyan munkába vennünk, nem különválasztva egymástól; de gyengékorú gyermeknél inkább az érző, képzelő, emlékező tehetségeket: észet és értelmet a' már serdülő ifjúnál.

A' hív és értelmes anya válassza ki az olly történeteket, mellyek keble' kisedét mulattathatják, 's beszélje neki azokat nem a' könyv' hanem a' maga szavaival, 's az, álttve az emberiség' gyermeki korába, saját világában fogja lelni magát, 's gyönyörködve hallja, hogy Isten mint ereszkedik az első emberekhez; – ezek a 'vallásos érzések neki is érzésivé válnak, 's képet kap Istenről, a' mit ekkor még a' hideg és gyermeknek sovány Catechismusi tanításoktól nem vehetne.

Vegyük ezekhez, a' mi paedagogiai tekintetekben épen nem kevés, sőt a' mi igen sok, hogy a' gyermek így megszokik az elébe tett tárgyra függeszteni figyelmét, 's ízlést kap ismereteket gyűjteni; vegyük, hogy ezek a' regélések, mellyekkel, a' mint ő hiszi, anyja vagy Tanítója őtet csak mulattatni akarja, észrevehetetlenül ugyan, de annál nagyobb sikerrel, szívébe csepegtetik a' nagyinak és jónak, a' szentnek és szépnek meleg tisztelését, a' rossznak és rútának borzadó útálását, 's valljuk meg, hogy alkalmasb szer' kisedeink' legelső tanítására e' Történeteknél nincs.

örökre megmarad
